Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIошагIхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 23 ОКТЯБРЬ, 1984 ШУ. ● № 127 (7005). Мах 3 кап.

Хьадер тешшаме ду

Са хулаш мара дацар, Гудермесски района «Ойсунгурский» совхоза шоллагIча отделене механизаторийн бригадин стане гулбеллачу хана. Моржаш а йолаш ю хьоттам бар. Цул совгIа, хьалхарча дийнахьа синоптикаша хоам баь хиннабар тIадоагIача дийнахьа йоачан хургья аьнна. Из гIулакх хайначул тIехьагIа:

— Иштта а вецта а догIа хургда. Ца ашаш гIайтта хиннад-кх вай тахан селлара хьалха, — аьлар цхьанне, раьза воацаш.

— Унказа хабар дувцлаше а догIа-м хац сона, лоа а да мег. ДикагIа хургда вайна болх дIаболабича. Хьоттам кхы тIа а талхалехьа ах-ах норма е кхоаде мег вай, — аьлар Iе а ца венна, механизатора Тутуев Шамуса. Цо аьнначоа раьза хилар кхыбараш а. Пхи минут ялалехьа 14 агрегат аралъаьр кхай тIа дуга хьакха.

— Иштта ва-кх тха Шаму. Харцдар гучадаьлча совхоза директорца а къовсаргдолаш ва. Дуга чувца доладича, балха тIа толамаш дахарца дакъала вувцаш районе массарел хьалха цунга наькъат дайтар КПСС горкомов райисполкомов, — йоах Тутуевх дуга кхадеча звенона кулгалдеш волча Садулаев Увайса.

Дейкъа ха а тIакхачалехьа догIа доладелар. Цу доацлача юкъа ахк гектара тIара дуга хьекха касарех Iодаллар Шамус. Цул дукха тIехьа па бусаш болх бар кхычар а.

Дуга 865 гектара тIа да цу боахаме. Цунах 450 гектара тIара дар хьекхан кхо бIаьннене тIара дар аьрдан баьннаб совхоза механизатораш. Кхай тIара доагIIоше а хьатта цIена а дийя ялат пачхахьалкхенна дIалу. ХIанзле пхи бIаь тони гаргта дIадениад из.

Аьрда ялат кхай тIара хьатта сиха дIакхоачаду механизатора Джанчураев Халбека. Дийнахьа 40 тони гаргта дута дIахьо цо, норма 25 тони йолаш.

Ши звено я дуга чуэпаш: цаI хьекхаш касарех Iодуллаши шоллагIъяр хьекхар сердаши. ШоллагIча звене хьакьстта дика къахьег комбайнера Халадов Ибрахьима. Сесоний норма 160 тони йолаш, хIанзле 330 тони дуга аьрдад цо. Иштта хьаьнала болх беш ва механизатор Сатабаев Хьамид а. ТолашагIа болча къахьегамхой сийна арахецача «молнех» дукхагIъяраш, Тутуев Шаму, Джанчураев Халбек, Халадов Ибрахьим, Сатабаев Хьамид даькъала кувкаш лаьь а я.

Юхе хIама ца юташ ялат цIена чуэцара хаддаьза йоакхо ю беррагача механизатораша. Дутах мукъадаьнна лаьтта цу сахьате ахба аха доладу. Из болх беш виъ механизатор ва. ХIанзле 130 гектар аькай цар. ХIаьта планагIа аха дезар 465 гектар лаьтта да.

А. ГИННО.

СУРТА ТIА: «Ойсунгурский» совхоза механизатор Х. Джанчураев.

В. ЭСАУЛОВА сурт.

Советски Союза къахьегамхой! ТIатеIIа къовсам лоаттабе планал совгIа къахьегама овсарле лакхъяраи продукцега дIадодар лохдараи дола социалистически декхараш кхоачашдара тIехьа!

(КПСС ЦК ТIехьехамашдара).

Бригадин подряда — шерра никъ

КЕРДАЧА ХЬИСАПЕ

Общественни производства эффективность лакхъяра дагъе чIогIа лоархIам болаш хIама да къахьегам бригадин хьисапе вIашттIехьбоаккхилга.

Бригадин хьисапе къахьегам вIашттIехьбаьккха къахьегаш я тха объединенеа чуйоагIача автокомбинатера дукхаа водителий бригадаш. Царна юкъе белгала я коммунист Мухин Владимир Александрович корта литта водителий бригада. Цунна чувоагIа 26 водитель.

Бригадин хьисапе къаьгега из коллектив йолаьларо аьттув балийтаб моахьаш Iодосадеши тIадотташи йоаккхаш йола ха дикка лоацъе, иштта дIа-юха хьоча моахьий боарам лаийбе вIашттIехьйаьйтар.

Балха тIа масал теа бригадира, лоархIаме даьалоац балха тIа бригадерча къахьегама ветеранаша. Царех ба духхьал цхьал производстве вурийтта шера болх беш вола водитель, коммунист Городян Василий Вартанович, водителаш Шестаков Василий Федорович, Кушнарев Виктор Артемович, Сутаев Султан. Духхьал уж нах бахьал долаш дIабаьрча 9 бетта моахьаш дIа-юха дахьаре план кхоачашьый бригадо 103,2 процент. Цу юкъа кходаьд массехк бIаь килограмм доагора - смазочни материалаш.

Мухина бригада санна къахьегам бригадин хьисапе вIашттIехьбаьккха болх беш я Магомадов Увайсеи Меркоев Шамсудинеи кулгалду бригадаш.

Къаьстта, бригадин хьисапе къахьегара ерригача объединене а цIи хеза коллектив я Э. Наврузова кулгалду водителий бригада. Укх шера цхьоалагIчен шоалагIчен кварталашка дика болх барах цу бригадана еннай «Чеченингушавтотранс» объединене дикагIа йола бригада» яха сийдола цIи.

Вай лакхе белгал яьхача бригадаша ер шу дIадоладуш ше лакхара социалистически декхараш тIанйцар — хапал хьалха автомобилиста Денга цхьайтталагIча пятилетка 4 шера план кхоачашъе, белгаданкха деза хIанзле цар шоай дош кхоачашдаьлга. Цудухьа цхьаккха шеко яц ерригача пятилетка декхараш а цар хаьал хьалха кхоачашдергхилга.

Бригадин хьисапе къахьегам вIашттIехьбаьккха болх беча коллективашка дукхха а дикагIа я къахьегамен производственни дисциплина. Дикка лакхагIа я къахьегама овсарле. Ер пятилетка чакхъялале объединене болх беча бригадех 80 процент яраш кердача хьисапе болх беш хургья.

Д. САЗОНОВА,
«Чеченингушавтотранс» яхача территориальни объединене отдела йоккхагIйола инженер.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обкома хьажий 1984 шера кIис беттен сентябрь беттен городашта, районашта, промышленноста, гIишлон, бувзамаш, транспорта, торговлен бытовой гIуллакхан даран министерашта оаькъа декъалча социалистически кхъа итогаш.

ДIакхоро моттигаш хьажа соцаденд:

РАЙОНАШТА ЮКЪЕ:

Хьалхара моттиг

КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара каре теле ЦIе байрах а луш

ШАЛИНСКИ РАЙОНА,

продукци маькала аккхара план 107 проценти, къахьегама овсарле лакхъяра план 103 проценти, производства боарам тIакхатар 108 проценти, продукцей поставкаш ара задани 100 проценти кхоачашъярах.

ШоллагIа моттиг

КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш

ШЕЛКОВСКОЙ РАЙОНА,

продукци маькала аккхара план 108 проценти, къахьегама овсарле лакхъяра план 101 проценти производства боарам тIакхатар 113 проценти, продукцей поставкаш ара задани 100 проценти кхоачашъярах.

КхоалагIа моттиг

КПСС обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Диплом а луш,

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА,

продукци маькала аккхара план 109 проценти, къахьегама овсарле лакхъяра план 104 проценти, производста боарам тIакхатар 138 проценти, продукцей поставкаш ара задани 100 проценти кхоачашъярах.

Социалистически кхъе призови моттигаш яьха районаш республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай.

ПРОИЗВОДСТВЕННИ ВИЛМАН - ПРОИЗВОДСТВЕННИ ОБЪЕДИНЕНЕШТА, УПРАВЛЕНЕШТА ЮКЪЕ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара каре теле ЦIе байрах а луш, республиканскии Сийлен Улга тIа йиъзьай:

«Промавтоматика» яха ваьнаа-производственни объединени,

встречни плани товарни продукци арахецар дукхагIа хиннтара задании 112 процент из маькала аккхара план 103 процент, поставкаш ер бIаь процент, къахьегама овсарле лакхъяр 102 процент кхоачашъярах, арахецача продукцега дIабода мах 0,6 процент лохбарах;

«Грознефть объединени,

продукци маькала аккхара план 103 процент, къахьегама овсарле лакхъяр 103 процент, договорни поставкаш ер бIаь процент кхоачашъярах;

«Грозтрубопроводстрой» трест,

товарни гIишлон продукца план 147 процент, шиъ низаца гIишлон-монтажни балхаш дар 107 процент, къахьегама овсарле лакхъяр 108,9 процент кхоачашъярах.

ШОЛЛАГIА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай:

СССР 60 шу дизара цIерагIа йола «Оргтехника» яха Грозненски производственни объединени,

встречни плани товарни продукци дукхагIа арахецар задании 107 процент, из маькала аккхара план 103 процент, поставкаш ер бIаь процент, къахьегама овсарле лакхъяр 102 процент кхоачашъярах, арахецача продукцега дIабода мах 0,4 процент лохбарах;

«Чеченингушводстрой» гIишлон управлени,

товарни гIишлон продукца план 165 процент, шиъ низаца гIишлон-монтажни балхаш дар 103 процент, къахьегама овсарле лакхъяр 102,3 процент кхоачашъярах.

КХОАЛАГIА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, ВЛКСМ обкома Диплом а луш, республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай:

«Грозэнерго» районни энергетически управлени,

продукци дукхагIа арахецара план 102 процент, из маькала аккхар 101 процент, къахьегама овсарле лакхъяр 103 процент кхоачашъярах, арахецача продукцега дIабода мах 0,8 процент лохбарах;

«Аргуннеджрема» производственни объединени,

продукци маькала аккхара план 103 процент, къахьегама овсарле лакхъяр 106 процент кхоачашъярах.

Производственни коллективашта юкъе:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара каре теле ЦIе байрах а луш, республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай:

«Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоаха управлени;

Горячеводски бурув тохара балхий управлени;

СССР 50 шу дизара цIераш йола Грозненски химически завод;

Гудермесски медицински инструментий [illegible];

«Автоспецоборудовании» яха Грозненски опытно-экспериментальни завод;

объединени Грозненски ТЭЦ;

Чхьаг1ера-коньячни комбинат;

машиннаькъа тIара почтамт;

Нохч - ГIалгIай цементин завод;

ГрозНИИ институт;

«Чечингавтотранс» объединене Грозненски автокомбинат;

«Грозтрубопроводстрой» треста ПМК.

ШОЛЛАГIА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофе, ВЛКСМ обкома Сийлен грамота а луш, республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай:

«Октябрьнефть» мехкдаьттен гази йоаха управлени;

Н. Анисимова цIерах йола Новогрозненски мехкдаьтта чекхдоаха завод;

Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод;

Маьлбоален электрически сетеш;

сигнализацеи бувзамен Грозненски дистанци;

РСФСР МЖКХ Грозненски экспериментально-механически завод;

«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод;

номер кхоъ йола маьлх ю завод;

«Межлесхоз» объединени;

«Чечингсельстрой» треста железобетона конструкцей завод;

«Монтажтермоизделие» треста Грозненски спецуправлени;

Дукха комбинат.

КХОАЛАГIА МОТТИГ:

КПСС обкома, НГIАССР Министрий Совета, облсовпрофе, ВЛКСМ обкома Диплом а луш, республиканскии Сийлен улга тIа йиъзьай:

Малгобекски бурув тохара балхий управлени;

«Грознефтеоргсинтез» объединена производственно - товарни конторе;

электроремонтни завод;

радиотехнически завод;

электромеханически завод;

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7;

«Чечениингушводстрой» гIишлон управлени;

Аргунски железобетона изделий завод.

Опыт уллув я

Зулпай комсий беша

Укх тIехьарча шерашка маьлха сома лакха хьувкъам кхебара гонзаьчий хьагъехьа къамаьл юкъедаьлча, массаза а етара хьалха цIи йоаккх Зулпа Лукмановна Юсуповай. Из-м иштта хила доагIаш а да, хIана аьлча, укх диъ шера вIаштта цхьаннена а цул хьалхавала, цочул дукхагIа комсаш яха ца могандаь.

ДагадоагIа сона, Нохч-ГIалгIайчен хьалха латтача комсаш лелаерий цхьан собране хаттар оттадаь: «Маьлха сома мел хьувкъам кхебе йиш я цхьан гектара тIа вай хьалайшкв? Дукхачар 100 — 140 центнер йоахар. ХIаьта «Надтеречный» совхозерча хьалха латтача комсаш лелаечо З. Юсуповас иштта делар жоп:

— Лакха. Хьаьда боарам боацаш.

ХIаьта цу кугIарерча кхалсаго, бархI бера нанас шиъ хьинареча къахьегамца шерра-шера хьахьокх, комсаш боарам боацаш йоккхий тароеш йола культура хилар. Шайна тIачIоагIъяьча кхаь гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача цо гулдаьд 141 — 152 центнер гайдолгаш. Хаоттама хьалаш мичча бесса хиннадале а, цо дукъаленаш уттаьяле а. Комсаш лелаераша 11-ча пятилетка дикъагIча шера социалистически яхьа договор деча хана, Зулпа Лукмановнас трибунера хьакхайкадир:

— Комсий хьувкъам гектара тIара 160 центнерга дIакхоачабе хьинаргьа со.

А, шенбаьнна белакъелаш бараш хIана бацар, масала, 4 — 5 шу хьалхагIа, хIара гектара тIара 140 центнер маьлха сом гулбергба ше аьнна духхьашха цо хьекхайкадаьча хана санна. Хабара тIера йоацача лоаман кхалсага чIоагIача дешага хIаьз массане а чIоагIа уйла тIаяхийта ладувгIар, цун опыт йовза, цунах практически гIулехкашка пайда эца гIертар. ХIаьта а «160 центнер» яхача цифро шеквоаккхар, унзара воахар. Комсаш лелаеча кхыча регионашка-и, баькъдар аьлча, кхы а лакхагIа а ма кхебой хьувкъам. ТIаккха, гаьний тоъал хе яьннача, бешаваш оасаро (къаьстта а гумая) хьалйиъкъача, хаоттам хувцалуш болча, комсаш лаьттах еххваш а нийлха а болча вай республика комсий бешамашкара? Масала, З. Юсуповай кхаь гектара тIа тоъ ац 672 га, е комсаш дIайогIара схема тIа лаьрхIачул 10 процент совгIа кIезигIа.

— Цунна меттел дIаоттаде цхьа дика хIама корадир сона, — йоах З. Юсуповас. — Гаьнаш нийлха хиларо беш бола Iоаткъам байбир аз хетолгех гоанаш а деш, тIъовронгаш йиаькъяра наргьаяа.

Цхьабакъда, цу гIулакхо комсий гаьнаца беш бола болх сов а баьнкхар. — Цхьайолча гаьний хетолгаш 4 — 5 а 9 а метрга кхачалца дIаьха ма хулий. ТIаккха из курнаш санна саттаьш йола тIъовронг а йоацаш, сома (диаметрера 10 а кхы дукхагIа а сантиметр) тIъовронг я, вокх гаьний хулараш санна а йолаш. Хьажал хьо, бIаьстан юкъе из аьшксаьргах хьалъехьалой, гурахьа шпалер тIара Iо а яьккха, ше па деш лаьттах Iочу а елла, лаьтта тIа а хьекха Iанна йоаллергйолаш из дIакъовлалой?!

— Цхьабакъда, аз хьийга къа шолхоила юха меттаоттт. — ХIаьта гаьнашца из болх бе повкъостал ду сона сай бераша.

ЮсуповгIар Зулпайн Iусмаеви доккхагIйола бераш — Хадижат, Сайди, Султан, Роза шоашта бах, шоай дезал а болаш, хIаьта эIамагIдараш хIаьз а школе деша дагIа, даьцек ваьнаце дах. Цудухьа, аьхки нанна уллув дIа а этте болх беш хул Зара, Сайд-Ахьмад, Адам, Зура. юкъера школа йистеьаккхачул тIехьагIа, шиъ нааьнагара опыт эца а нийца, ше а я комсаш кхеяра болх беш. Зулпа Лукмановнана каст-каста новкъостал ду цун мара, слесарь. Иштта ба-кх из дезала подряда методагIа беш бола гектарийца болх.

Зулпа Юсуповас цхьаннех а лочкъаац шиъ говзала «къайленаш», гIад а яхо ювц цо из массанена а. Цудухьа хIанз цар шоай совхозе а кхыча боахамашка а кIезига бац цун опыт дIанйцараш. ХIаьта «Надтеречный» совхоз ше дика лоархIаю плановн лацанеех. — Укх шера а ехкай цо пачхьалкхенга планал совгIа 8620 центнер комсаш.

— Кертердар — из да къахьегама, технологически, производственни дисциплина лакха лелаяр, — йоах З. Юсуповас, — Кулгаш цакходар. Долла хIама шиъ ханнахьа, «кхоана» яхаш тIехьа ца а доахаш дьалаккхар, тесса ца дисар. Цу цхьан хана ерригa агротехнически мероприятеш безамца, ма иштта дикагIа чакхъяхар.

ХьатIадоагIача шера хьувкъам бахьан долаш лоаттабу къовсам аьхки, укх шерара хьувкъам бакхара балхаш деча хана дIаболабу Зулпа Лукмановнас. Июль бовш — август болалуш бешамашка чоалхане минеральни удобренеш тоесилгеи (хIара гектара тIа 5 — 6 центнер) шортта хий дуллилгеи вIашттIехьдоакхх цо. Хьувкъам чуйнца баьтта, ший дезалхоша цхьана, комсаш Iанна лаьттах а йохкале, геттара дика уж дIа кхув цуш. ХIаьта комсий гаьнаш лаьттах ехва яьннача тIехьагIа, хIара гектара тIа 400 килограмм тукаш а тайсе, лаьттанца тIоадаьл Iоаеш хий дула. Цул тIехьагIа, Iочуеххача комсашка массе метте чакхйоал лаьтта тоIIадаь тIадлаьадий хьежаш. Нагахьа санна лаьтта хийрадаьнна, е лаьттанна кIалхара хьакъедаш тIъовронг бIаргайча, кхы хье ца луш цо цу сахьате из дIакъайлайоакхя, хийрадаьннача метте лаьтта тIатосс.

— Из ца дича, — йоах комсаш лелаечо, — хьовзам хургбар. Шийла фо тIъовронгага кхаьчача, гайдолг хургдола чIовая толкаергьа. ТIаккха шера хила хьийга къа довргдар. лаьрхIача тайпара хьувкъам хургбацар. ТIаккха вешаенна продукци цхьаккха дича а юха меттаоттаюлургьяц.

Цкъа нарара дуийтар хьалоапалургьац аьнна хет Зулпа Лукмановна (хIаьта из цу деша бакъ а я). «Ворда тIара Iодежар дайна дале оалаш кица а мадий, Iан кIал йолха гаьнаш йохьаергйоацаш IалашъяьлгахI дог тийшачул тIехьагIа, шпалера малагIча хьал тIа а хьош З. Юсупова, хIаьта, нагахьа санна эше, тоаю из.

БIаьстан юкъе дIайха ди денача хана цIагIара корайоагIаргьяц Зулпа Лукмановна — цу бIарччача дийнахьа комсий беша хул хулаш детташ.

Массаза а яхар мо, лаьттах йоакха комсаш хьалъяха йолаю 20 марта. ХIаьта комсашта тIера лаьтта яьхкоарцадеш йола агрегаташ чакх ма яьлпнгe а, комсаш лелаеча сиха тоаю тракторо чоахаяь га (иштта моттигаш нийслуш я), сиха хьалъехка йолалу из комсаш. ЙIаьха тIъовронгаш массехк меттера ехи. Из болх беш дIадоза 15 ди.

Укх шера цхьоалагIа маьхьатIа а кхачалехьа механизаторий новкъосталца молхаш техар Iаьтгаре кьаьнача зуламдергаштеи лазараштеи дукхьала. Цул тIехьагIа сиха мугIараштa юкъе оасар дора, сов тIъовронгаш дIайоахар (цу юкъа 10 сантиметр дIаьхдале хул нерда тIадоагIа хоаха хетолгаш). Цул тIехьагIа, 7 — 10 сантиметр уж дIаьхденнача хана, цIаькха кегдир цо уж. Из агроприем кхоалагIа а йир.

Гуьай яха йоархI дукха тIаьнна я З. Юсуповай беш, лоалахара яраш из санна. Цудухьа оасарца къовсам лоаттабара пайда эца бийзар лаьрхIа йолча техниках а, гербицидех а, ахархочув ширача замалахьарча нечалах — дика ирбаьча шелах а. Цкъа айна а да Iеш, кхоаза.

Бешамашка болх беш механизатораш болча хана дукхагIйола комсаш лелаераш садаIара тIера хул. Зулпа Лукмановна яц царех. Из Iелац цар балхаш теркал ца дича, харцахьа дер дIа ца аьлча. Чакхъяха лаьрхIа мероприятеш шоай хана механизаторашa чакхъякарга, ядохимикаташца комсашта пурх барга, подкормка хьисапе тоаса лаьрхIа удобренеш яха хий дулла ха хьатIанхачалехьа тайса яьарга хьож. Зулпа Лукмановна кхы Iенне а ца Iерах комсий йовкъашка кхоаза обработка йир механизатораша МПВ-1, ПРВН яхача механизмашца, мильдаи, гIадувргаштеи, клещашеи дукъала нйссавеа пурх бир.

Тоалуш йоагIача комсаш гIад а вугар... йиш а йохайора. Цхьатарра Iодадар гаьнех доккхий гайдолгаш. Цудухьа хьалхагIа а кийчо е еза комсаш чуэцара. ТIаккха шийна мел эпаргйола вечал кийчйир З. Юсуповас, йийна вIашттIехьъяьккхар транспорто болх бергбола, хьагулбаь хьувкъам дIаккхуьаргбола график. Новкъостал а дийхар. ХIаьта кагий нахи мехкарийи комсаш чуэца новкъостал де баьхача хана, цо хIаранега дIахьекхар урс, секатор иштта лелаеза, тIъовронгашта юкъера гайдолг хьа мишта дакха дезa цхьаккха буртиг лаьтта Iобожабергбоацаш. ХIаьта ше яхар кхоачаш а дир — сихеи ца бойташи чуийцар хьувкъам.

...Йовзаш доах Юсупова Зулпайна. ЦIи хезача комсаш лелаяра говзанчо цIаькха а толам баккхарах гIадваха вар массана а, — вай республика хIанзалца ца кхебаьча тайпара дакха хьувкъам кхебаьб укх шера Зулпа Лукмановнас: кхаь гектарах хIаране тIара юкъера лаьрхIача 201 центнер маьлха сом гулбаьб цо.

Иштта да «Надтеречный» совхозерча балха - дикачи къахьегамхочо Юсупова Зулпа Лукмановнас мехка Кхачан програма кхоачашъеча доаца дакъа. Цун балха опыт, вIаьдъалар фуд ца ховш, хьинар ца кходен цо хьега къа-хам бен хоастаден, массе оагIорахьара Iомаде а вIашагIтоха а доагIаш да. Дукха эзараш болча Нохч-ГIалгIайчен комсаш лелаераша хьокхаш ба из.

К. ПРЕМЫСЛЕР.

Д. Н. ОМАЕВНА «РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски театральни искусства даьгье доккхий гIулакхаш карагIдувларах «РСФСР заслуженни артист» яха сийлен цIи лойла Омаева Дагун Ибрагимовича — Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен драматически театра артиста.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 шу, 16 октябрь.

М. М. ЦИЦКИЕВНА «РСФСР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски театральни искусства даьгье доккхий гIулакхаш карагIдувларах «РСФСР заслуженни артист» яха сийлен цIи лойла Цицкиева Мухтара Мухьмада — Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен драматически театра артиста.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 шу, 18 октябрь.

ДIАВАЬНИАРАШТА МЕТТЕЛ ЦХЬАЙОЛЧА ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШКА ГIОЛЛА ХАЛКЪА СУДАХОЙ ХАРЖАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч - ГIалгIай АССР Конституце (Керттерча Закона) 141 статьяген «РСФСР районий (городий) халкъа судахой харжарах» долча РСФСР Закона 54 статьяген хьежжа Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сецаш бу:

Ленински Октябрьски районий цхьайолча округашка гIолла хоржамаш де оттадолла РСФСР районий (городий) халкъа судий, халкъа судахой харжара кIирандийнахьа 1984 шера 25 ноябре.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный, 1984 шу, 22 октябрь.

Болхлочун уйлаш

ЙОАКХО ЙИЧА ХЬИНАР АЙЛУ

«Болхлочун уйлаш» яхача рубрика кlал тахан оаха зоашоза материал хийчъеча дакъа лаьцад Назрановскача кирпични заводе болхлой: кирпичаш киха чу оттаеча болхлой бригадира БАРАХОЕВА Фаслима, цу бригадерча тайп-тайпара балхаш деча МУСИЕВА Мадина, обжигальщика МОГУШКОВ Мухарбика, накладчица йолча ВЕДЗИЖЕВА Зайдуслата, заводе столове болхлочо ОЗДОЕВА Хьава.

М. Мусиева: — Укх тlаьхьарча хана заводе ефригаш е кlана яц, ьыина, йолча заводешта, царна юкъерча хlора болхлочо шийна хьалхашка латта декхар кхета а деш къахьег, цудухьа балха тlа цхьацца толамаш а да. Хьаш йола кирпишк бо яц, къахьегамхой дисциплине а тоаенйай. Балха боагlарешe кхетаду заводе шоаш хьоашагlа ухаш бовцийга а тlатlа къахьега дезийга а. Хlанта а балха lотъеш, къахьегамхой бехкаrlа доацаш кхоачамбоацараш да заводе. Сона хетачох кулгалхой еррига уйла, терком тlабарзабаь хила беза кирпишк хьаешбарий къахьегама хьелаш тоадара. Цар кхетаде деза, цуига хьежна мара тоlам боаккхалург це хилар. Циьвзе хетalу, из тха предприяте кулгалхоша кхетадой тамаш а, аьла. Цунна дола масалеш дукха доаладе йиш е а.

Эгара хьалха але безам ба са балза смена чекхъьалча тхоаш цlа мищта ух. Моллагlча саго кхетадергда, барзl сатьета кирпишк хьеча заводе хилча дегlа тlа мел дом тlабужаргба. Хlьта со а цхьаболе са новкъостий а беррига из дом е нийце болх чекхбальча Карабулаке цlаух. Фу безьан долаш да из! Бакъан — душевойш ца хилар. Е хуле тамаш е я. Собранешка дуцам дуец из, бакъда, дуцар пайда бий хьадеш хlама ца хилча.

Душевойш кург ме йий, аьнна-м, догдакацар оаха, кхымател дlайха хий кулара а бархел аргдар. Шийлача хана къьестта чlоагlа эш из.

Ф. Баразоева: — Болхлочо хьадер зуеш, цун йоакхо еш хилара хьежжа кхы тlа дикагlа къахьега безам боагlа цун. Кулгlаке дила дlайха хий дац оьлар укхаза. Тха столови мишта дlадуцарак тешаргдац ше. Сага хьттана, столове чухьалча хlама дав безам боцачуп а хlама дав догъоттаргдолаш хила еза цу чура цlенал, лоастам. Хала долх тхо цига хlама дав, дlакхаьчача шурийца хийчдеш деар хилац.

Цул совгlа, заводе болх бу шоатта денна а кlиранденна а. Болх беш хилча, столови а йийлла хила фаьр-ац, аьнна, ватт. Бакъда, из мишта дац цу шин дийнахьа цlагlара кхача а кхухьеш, из бе lоковше лартlа моттиг а йоацаш хала кьуэз тхо.

Хь. Оздоева: — Дьере заводе кулгалхоашта ца хоаш ез царга дlа ца дуцацаш-м дац аз болх беча цу столовера хьал. Цох-м столови я але йиш яц. Фу столови хул цох кхача кийчбеш ца хилча. «Электроинструмент» заводе столовера хьехзухьаш ма бий оаха болхлошта дlатела кхача. Цигара яр болх беш хилац шоаттей кlирани денoшка, цу дутьа болх ба йиш йоацаш е со е.

Чlоагlа ремонт е езаш а дукхагlа истолаш оттаде дезаш а яр тха столови. Цул совгlа, мел дика хургдар кхача укхаза кийчбелга еlаштlехьдоенихаре.

Столоверча пенашта бlарзьежача кхоачам ба хlама ца доаре. Цул совгlа, кlоаг боалл цун зале чу, цу чу хьалов lоухаш доле хий.

З. Ведзижева: — Накладчикаш пишне чу оттаеш йола бийде кирпишк дlанийсъе езараш ба. Тхона чlоагlа эшаш а кулгаlйоазнаргаш. Уж дилла а йоахкаеш хилча сталак дийнахьа lуртаьш е деьле, чекхйоел. Кердавраш хьайийхача цох пайда хилац.

Бетта цхьа пара мара дац уж, царех кхоачам це хулеш дерзана кулгийца болх ба безаш хул. Специальа-м тхона бlарга е айнац.

Шегlара арамоалча хана, гlанара кьале безаш хилча, балха дукхаду барзаьхаш а дийха оагlаш саг, къьестта а кагирхой. Заводе хьакхьача цlенадар lo е дакъега, тика бархьа тlа е дийза балха дlасотта безам хул цар. Тlаккха раздевалкаш ца хилча до йиш мичай цу тайпара хlама. Лоацца аьлча, пертlа тха боаш йоаре дикагlа болх бе догдоагlаргдар, балхара дlабуаараш, къьестта а кагирхой, кlезигагlа хургбар.

М. Могушков: — Ара леттaш саьна lкух чухьекх заводе цехашка массе оагlораькъара. Хlанзарчоа-м са тохалу, ара кlезига шаlъелча, яоча кьалеш тlа отт тхо. Кхаьшо дlатоха мегаш дац-те?

Цхьаболчар болх денна а дегl хьодеш хила безаш ба. Тlаккха хьоцар дохьна кроне кlалара доагlаше а шийла хий мал. Денна мишта хий «чудеттаа хилча» лаьар хила фу эш? Шийла хий хьадоагlаш а цаl мара кран яц, из а хьаж йоагlаш, дего тlа ца эцаш да. Укх тайпарча заводашка газированни хий хул, из хургдолаш гlулакх вlаштlехьдоакхаре бакъахьа дар тхо долча а. Цlа уголок а яхаш цхьа цlаlг да тхо долча, цу чу а цхьаккхаза хlама дац, из малагlча оагlорахьа да а дайцлуш латт тхона. Кьыметтел lоданна газет, журнал ца хилча фу да гlоргда цига.

Карттердар — болх дика бар, хьалхашка латта декхараш кхоачашдар. Долча, тха кулгалхоша дерригa да деза къахьегама хьелаш дерттlа вlаштlехьдахара болхлошта эшачунга хьежарa.

Тхоа кулгалхоша а из цlенаха диц ца дар чlоагlа лов тхона. Болх дика дlабоде цар а тха а цхьатарра сий ма доаллий...

МИЛИЦЕ СЕРЖАНТА А. А. ШАХБИЕВНА ЦlЕ СЕДКЪА ЯХА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лаьрхехьарча Совета Президиума

Указ

Служебни декхар кхоачашдеча низ нахвайти майра гlулакхаш гойтарах милице сержанта Шахбиев Алий Алиевича лойла Цlе Седкъа яха орден (вениначул тlехьагlа).

СССР Лаьрхехьарча Совета Президиума Председатель К. ЧЕРНЕНКО.

СССР Лаьрхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва. Кремль. 1984 ш., 17 октябрь.

ДЕНАЛ

Из хилар 1984 шера 25 марта бийсанна. А. Шахбиев юкъе волча Надтеречни РОВД болхлой оперативни группо зокументеш а мутхьига а хьажаре Знаменское — Верхни Наур яхача трасса тlа сопалай мукъ кхухьа машина. Машина тlа баьгlача наха герзаш а деттаьш зухьале аьй милиционерашта. Кхерам бага ца боагlаш А. Шахбиев майра дукъала эттав царна, бакъда, духхьал хьожадь тхача герзо цунна варгвоацаш човнаш яьй.

Милице сержанта А. Шахбиева ший майрача гlулакхаща новкъостей даьд герзаша кийчъенна зуламхой группа хьалайара. Ший служебни декхар дизза кхоачашдаьд по, цу гlулакха ший вахар lo а дуллаш, кхераме зуламхой лувцинга lалаш а деш.

...1977 шера «Верхненаурский» винсовхоза болхло волаш къахьега волавенна Альви Алиевич. Цул тlехьагlа комсаш лелаеча бригадана керте лаьттав. Советски Эскара муlгlарашка гlулакх даь валийначул тlехьагlа из цlена болх беш вола къахьегамхо санна. КПСС Надтеречни райкомо чурча гlулакхий органашка гlулакх де хьожаваьв. Белгалвоалаш хиннав коммунист Шахбиев майралца, ший декхар дизза кхетадеш хиларца. Эшшача хана, кхера ца луш, духьале эттав йа зуламхошта.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕКХАРАШ

МАССАЗА ХЬАЛХАРЧАРЦА

Хlара шера дика къахьегаш хьайоагlа «Октябрьнефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене коллектив. Духхьал дlабахача нийс бетта цо планал совгlа даьккхад эзараш тонн «lаьржа дошув».

Цу юкъа къахьегама сасарле лакхъеннай планагlа йоагlачул 2,5 процент дукхагlа, продукцега дlадолар лохдьад 0,9 процент. Планал совгlа маьхала яьккхай 748 эзар сома маьха продукци.

Цу доккхийча толамашта тlехьашка латтараш нах ба. Цар шоай беррига терком тlаберзабаьб цхьайттлагlча пятилетка декхараш хагал хьалха кхоачашдара.

— Дукха промыслаш, участкаш, мехкдаьтта доаха бригадаш я НГДУ дукхача хана дена шоай дикача хьокхамаща ерригача «Грознефть» объединене йовзаш, — аьлар тхоца къамаьл деш управлене начальника М. Мальцева, — цхьабакъда, къьестта са безам бар лаьттан кlалхарча скважинашта капитальни текущи ремонт еш йолча цеха коллектив белгалъякха.

Скважинаш еха сайца латтаргlйоацаш шоай хьинари низи кходаш цехерча наха. Коллектива балха лостам бахара, цун болх дерттlа дlабахийтара дукха къахьег цеха начальника, коммуниста Бабаджанов Валерий Артемовича.

Цехо гlулакх деш я йиъ маьхкдаьтта доаха майда. Уж яда Гойт-Корт, Новогрозный, Беной, Октябрьское оалача моттигашка.

Ерригач нийс бригадах ялх скважинашта капитальни ремонт еш я, хlаьта вож кхоъ — текущи. Бригадашта керте латт йоккха балха говзал йола, шоай болх дика бовзаш бола нах. Царех ба мастераш А. Канайчев, В. Платон, М. Дахнильгов, А. Кобелев. Уж беррагаш а коммунисташ ба. Цар кулгалдеча бригадаша хlанзале кхоачашдьяй цхьайттлагlча пятилетка диъ шерен ах шерен план. Хlанз уж къахьегаш ба пятилетка пхелагlча шера июль бетта чотагlа. Шоай таронашка а хьежа, дукха ха йоацаш цу йиъ бригада коллективо керда социалистически декхар тlайийцар, пятилетка задании Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа советски халкъо котало яьккха 40 шу дузача денга кхоачашъе, аьлла. Шоай дош пар толамца кхоачашдерг хиларах цхьаькха шеко яц.

— Укх шера сентябрь бетта «Грознефть» объединене дlайихьар «Профессегlа дикагlа вола болхло» яха цlи яккхара тlехьара конкурс,— яхаш дувц цеха воккхагlа волча мастера, коммуниста Тангиев Салмана — цу конкурсе дакъалоацаш яр тха цехера ши бригада — мастер Платон керте латтари Канайчева кулгалдери. Цар хьалхареи шоллагlеи моттигаш а яьхар. Хьалхара моттиг яьккхача вахтана «Грознефть» объединене Сийлен грамотей 200 сом ахча премии елар, шоллагlа моттиг яьккхачоа Сийлен грамотей 180 сом премии.

Цеха коллективо скважинашта капитальни ремонт яра план 112 процента текущи — 114,3 процента кхоачашъяьй. «Вторчерметe» дlачуденнад 111 тонн типа аьши, кхоаьй 17640 эзар киловатт-сахьат электроэнерги.

— Тха толамаш кхы а дикагlа хургдар, — яхаш дувц Бабаджанова, — нагахьа санна объединене кулгалхой бехкагlа цхьаца кхоачамбоацараш юкъе ца делхаре. Царех да Октябрьски УТТ тхона лоаттаеш йолча транспорто дерттlа болх ца бар. Скважинашта эшаш йола турбаш тlайоттари lоакхари санна дола гlулакх кхоачашдеча машиний подъемникаш болх беш хилац. Тlаккха из тайпа доккха дозал дола мукъ тlера lобоаккхаш, тlаботташ дукхача наьха къахьегам дlабода. Цунна пхьана болха ха йов. Дукхагlа йолча хана-м цу тайпара йолча машина тlехь автокран йохийт оаха. Бакъда, массаза а кулг-кlал мича хул из а. Хlана аьлча, кхыча объекташка яха е хул. Тlаккха мел зе да из пачlахьалкхена?

Бакълув цеха начальник. Цу деша тержам тlабахийта беза объединене кулгалхоша.

Цеха коллектива бехкагlа доацаш кхы а кхоачамбоацараш да укхаза сихха дlадаха дезаш. Царех да дап-бус цехе хила йоагlача мукъ кхухьача автомашина техничесни хьал чlоагlа во хилар. Тlаккха моллагlча скважине аварии хинна хоаш кхаьчача цига эша материалаш ханнахьа дlанхоачае вlаштlехьдадац.

Кхоачамбоацарех лархlа лоагlа Беной, Гойт-Корт, Новогрозный яхача мехкдаьтта доахаче майдашка вагон-душевой ца хилари, вагон-столовеш кlезига хилари. Иштта тоъаш яц цу моттигашка болх беча наха бlайха кхача дlакхахьара эша термосаш я.

Уж кхоачамбоацараш дlадьахача хоалуш айлургья оьсарлé, аттача баргба наьха къахьегам.

Уж толамаш доахарех дувцича хана цlераш яха езаш ба бурувдеттарей М. Харонов, А. Гречаный, Е. Богданов, бурувдеттаргий гlоньчаш В. Бакаев, А. Королев, М. Дудаев, операторий А. Сибогатулин, А. Поттиов, кхыбараш.

Белгалдаккха деза цхьан цlен дезал санна вlаш тlера болаш къахьегаш цехе барзl къамах латташ нах хилар. Уж ба эрсий, дагестанаш, нохчий, эрмалой, гlалгlай, жугатий, латышаш, иштта кхыча къаман викалаш.

Цар массане а дика кхетаду хьалхашка латта декхар кхоачашдарга хьежжа мара сийн лоархlаш хургбоацилга.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Доза дехьара

ФРАНЦИ. Мехкарча массехк городе яхача «Рено» яхача автомобилашъеча кампане заводашкара забастовкаш дlахо а еш я. Профсоюзаша баьча тlахьехамагlа предприятей къахьегамхой гlайттаб «Рено» администраце болхлой алапи дикка кlезигде дерхlача планашта духьала. Забастовщикаш хьаккхайкадаьд итташ эзараш болхлойи гlулакхера наьх къеча хьал тlа оттабеш йола автомобилашъеча промышленноста «реконструкци» яра правительствейн планаш хувцйтанза шоаш lергбоацилга.

СУРТА ТlА: город Руанерча «Рено» заводе цехашка забастовка еш бараш.

АФП—ТАСС телефото.

МАШАРА ТlАЬХУВШ Я СОВЕТСКИ СОЮЗ

Массе а оагlорахьара дlахо а тlехь-тlехьагlа чlоагlагlа а Советски Союз машара тlаьхувш хилар санна лаьрхlад дунен общественносто «Вашингтон пост» яхача газета хаттарашта жоп луш новкъоста К. У. Черненкос даь къамаьл. Цу лоархlамеча документа анализ еча хана боазал болча политически обозревателаша укх тайпара вывод ю: Советски Союз тlехьа я кийсача наькъа в шинна а оагlонна гlойле хилара а лерда тlа герзашта довзув оттадарен. тlема кхерам кlезигбарен дакъе барт бара, хlаьта из хургдар советско-американски отношенешка а бlарчача дунен халкъашта юкъерча хьале а дикагlча оагlорахьа бокъонга гlа бакхар санна хlама.

К. У. Черненкой къамаьла тlа хоадам болаш белгаладь да герзашта довзув оттадара дакъера керттера лостамаш. «Советски кулгалхочо, — белгалдоакх Си-Би-Эс яхача американски телекампане, — герзашта тlахьожам оттабера цаьнга тlера духьале дlакхха тарлуш йола йиъ идеи дlакхайкаьй. Цо предложени еннай космосе герз дlаниисдар декхара, ядерни герзаш латтачара меттахьа ца дахаре хьакъехьа барт бара. США тlахьийхай лаьттан кlалхарча ядерни лелхамий хьакъехьарча договорашта ратификаци е а хlаьта эгара хьалха ядерни герз тохаргдац аьнна шийна декхар тlазца а».

Советски Союз тlехь-тlехьагlа дукхагlа машара тlахкувш хиларо, яало «Паэзе сера» яхача итальянски газето, «американски оагlув корзагlьаккхай хlана аьлча, советски кулгалхочун интервьюс Советски Союза тlеххьара машара инициативаш хьоаха ца еш лоаттае лаьрхlа хlанзара вашингтонски администраци хинна хилар доказаьд, хlаьта советски предложеней малаш харцахьлакхха гlерташ Вlашагlкхийттача Штаташ лелаеу гlулакхаш юха а техад».

Цу хьалашка американски а дунен а общественность советски заявленеца lалашмате чlоагlа хьашт долаш хилар ца лаьрхlача баргбоацача этеб президент Рейгани цунна гонахьара бараши. Рейгана эгара гаргагlа болча помощникаша геттара сиха лаьрххlа совещани яьй Кlайча цlагlа, цул тlехьагlа официальни викало дlакхайкадаьд: «Тхо раьза да президента К. У. Черненкос вай шин мехка юкъера гlулакхаш конструктивно дегlадоалалара цхьаккха а хьаькъале альтернатива яц яхача дешашта. Чlоагlа теркам тlабахийта оаха lомадергда цун къамаьл».

Цхьабакъда, корреспондентий хаттарашта жоп луш Кlайча цlен викало даь къамаьл ядерни герзаш латтачара меттаьха доахаргдац яхачоа дукхьала да, ма дарра аьлча, шинна оагlонна юкъе космически герзашта тохкамаш дарая уж довржадаран йола мораторн оттаяра хьакъехьара идея харц еш да. «Рейгана администраци, — аьннад Эн-Би-Си яхача телекампане, — сиха а яр К. У. Черненкой интервью тlара къамаьл могадеш а яр. бакъда, иштта сиха цо дlа а хийтто советски кулгалхочо яххача тайпара переговорий истола тlа юхаlашагlкхетаргдолаш шиъ политика хувца лерхlаш ше йоацилга».

Советски Союза керда конструктивни машара инициативаш мога а еш К. У. Черненкос дешна жоп хьоалеш выступленеш аьча дукхагlболча обозревателашeн бовзаш болча политически пачlахьалкхени деятелашeн белгалдоах: Советски Союз нийча я дунена доал дара лоархlамегlа йола проблемаш къоастае. США-х аьлча, переговораш е нийча хилара хьакъехьара американски правительства дешаш практически гlулакхаша чlоагlдаь доацаш, алкха дешаш долаш дус. Гlулакх Вашингтонага хьежаш латт.

М. ОВДИЕНКО.

Дуне цхьан кlиргаlа

ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТЕРРОРИЗМ ЙОЛАШ Я

Нью-Йорке болх беш йолча ООН Генеральни Ассамблея XXXIX сессе тlайийцай, лоархlаме а тlехьатетта йиш йоаца а дош санна «Паччахьалкхен терроризм кхыча суверенни паччахьалкхенашкара общественно-политически строй толхаяра тlадерзадаь паччахьалкхений моллагlа гlулакхаши лелалара политика хила йиш йоацаш хилара хьакъехьара» дош дувца аьнна Советски Союзо оттаьь предложени.

Из теме мел чlоагlа актуальни я дагадохийт укх фактo хlаьта а. 25 октябре шу дуз, дунен халкъашта юкъерча бокъони моралеи элементарни нормаш теркал а ца еш, Вlашагlкхийттача Штаташ ший суверенитет лорас еннача эlамигача Гренадана духьала разбойникий хьисапе акци яь, цу мехка оккупаци яь, из мохк ший лоlаме хиларах баьккха.

Ссахка октябре Гренадана чухьелхача хана Пентагоно пайда эцаш хиина герз хlанз Коста-Рике дlакхухьаш латт. Из дlалуш латт Костарикански территоре тlавча Никарагуана духьаларча ЦРУ наемникий бандашка. США-с бокъенца йола тlема, политически, экономически осада яьй цу мехка. Ший къаман паргlато, ший лоlаме хилар, демократически карагlдьншараш лорадеш долча цу мехка халкъо майра юхатох Вашингтоно цунна духьала болабаь дlакхайкабаьа бола тlом.

Цунца цхьана Рейгана администрацес сихъю доалахарча Гондурасе территоре тlара Никарагуана духьал чухьелхара еш йола нийчо я. Американски кепайовзоно беча хоамах, тlеххьарча бйъ бетта шозза гаргга дукхагlа хинна цигара США тlемахой контингент. Хlанз йолаш йолча маневрашка американски салташа «регионерча цхьан мехка» духьал чухьелхара йола тактика lомаю. Алхха карарча шера Пентагоно цу тайпара лхьаш учеш яьй Гондурасе.

Дерригача дунен тlа шерра хьаллоац, духхьал агрессе акцеши йоккха интервенци хилара бола кхерам тlалатташи боллаше а дlахо керда вахар хьалдеш доала Никарагуа турпала халкъ. Кхыметтел «Монд» яха французски буржуазни газета а мукlарал дакха даргдоацача кхьчад: «Революционни правительства доккхий толамаш даьхад. Нагахьа санна кхо миллион болча никарагуанцех цаlи ахи миллион бараш вlалла дешанзa хинна бале, хlанзехьа а виъ бlаь эзар саг дешен лаздей ховш ва. Дикка доккхий толамаш даьхад кхыча доакъошка а. Шоай мехка лай а хинна дlаэттача лаьтта доацаш хиннача ахархошта дlадейнад ворхl бlаь эзар гектар лаьтта. Цудухьа тамаш яц репрессеш йолаш lазап тlалатташ дукха бlаь шераш дlаихачул тlехьагlа герз бе а делла шоай революци лорае лаьрхlа никарагуанцаш хилар».

Советски Союзо ООН Генеральни Ассамблее юкъейита оттаьча паччахьалкхен терроризма политика лелае йиш ца хилара хьакъехьара резолюце проект империализм ахь да хеташ Никарагуа а, шоай лоlаме хилара из юкъе гlоттарах вlалдиса е кlалдиса мегаш долча кхыча кортмукъа даьнначa мехкий а гlулакхашта юкъе гlерталга соцадайта лаьрхlа я.

МИЛИТАРИСТСКИ ТАНДЕМ

Цхьан ханна Вашингтоне американски конгрессо чlоагlдьай еррига а 300 миллиард доллар йола рекордни тlема бюджет. хlаьта НАТО ядерни планироване группа сессе Стреза яхача итальянски городе США-с хьалха а доалаш могаьй эгара хьалха тохара йола американски ядерни ракеташ Малхбузен Европе дукхагlа хулийталга сихдара лаьрхlа планаш. Цу милитаристски тандемо къьаргтешал ду е США а шоаш а е НАТО реализман машар безарен оагlорахьа шоай политика лостае вlалле а лаьрхlа йоацаш хилара. «Машар хьабара» хьакъехьа американски столицерен тайп-тайпарча яатовски форумашкарен юкъ-юкъе хьаховаш йола заявленеш хьалдача гlулакхаща тlачlоагlъеш яц. Цхьаккха боарам боацаш ахь дайна цу хьакъехьа къамаьл даьл рейгановски администрацес цхьан «ястребо», герзаштен герзаш цlадахаран тlахьожам лоаттабара йолча агентствача керте латтачо К. Эделмана. «Ядерни герзашта довзув оттадара хьакъехьара переговораш, — аьннад цо, — из алхха американски халкъага а европейски союзникашка а сагот ца дайта лаьрхlа тхо даназ па доадаш леладу хlама мара дац».

1 октябре дlадоладеннача 1985 финансови шера Пентагонага кхаьча астрономически ассигнованеш а, из кхоачашхургдоаца де лерхlар — США-га Советски Союзал тlех тlема кийчон совле хилийтар — чакхдакхара хьожаьй. Миллиардаш доллараш хьожадьл В-1 яха стратегически бомбардировщикаши «Трайдент» яха ракеташ тlайола хин кlал гlолла лела ядерни лодкаши дlахо хьадара, моллагlдар санна долча герза арсеналаш совьякхара, церна юкъе кердагlа йола танкаш, самолеташ, тlема кемаш а долаш. 1,4 миллиард доллар дlадахийта лаьрхlад космически базироване элементаша йолаш йола противоракетни оборона низбола системаш хьаярга. Цунца цхьана гучахьа теркал ца еш ют США а цун доазонел арахьа а цlи хеза болча lилманхоша, политически общественни деятелаша противоракетни оборона системашта доазув оттадара хьакъехьара советско-американски договор толхадаро тlаоттабе тарлуча кхерамах йола дукха предложенеш. Средстваш хьожаьй иштта 1985 финансови шера противоспутникови герза духьала кхоаза тохкамаш дара а.

Стрезерча ядерни планироване группа сессе США-с доккхал а деш аьннад, гаьна кхетар юкъерча боараме дола американски керда ракеташ дlайоаржвелга графикагlа лаьрхlа хинначул сихагlа лел. Хlана кlезигагlа яле а ФРГ территоре тlа 45 «Першинг-2». Англен Италеи хlара мехка 32 гlаьмаш дола ракеташ. Кхыча дешаца аьлча, 109 керда американски ядерни ракет хlанз Советски Союза тlахьожаь латт. Уж кхы а сихагlа дlахо дlайоаржае лаьрхlад. Айдаьд иштта, Вlашагlкхийттача Штаташка рейгановски администраци хьае гlертачоа тара йола противоракетни система, Малхбузен Европе хьаяра хьакъехьара дош а.

США—НАТО яхача милитаристски тандема ладалашта мелла чlоагlа хотеш тlатеlадой а, чакхденнa лерхlа керттердар — тlема кийчон совле lалашъелга, мирал санна дlагаькадоелаш латт, СССР, советски кулгалхоша дуккхаза дlакхайкадаь ма хиллара, ший тlема кийчон совле хилийта гlерташ яц, бакъда, шийла тlех цу тайпара совле кхычунга хулийтаргйолаш а яц. Советски Союзо мел могар ду СССР-ая США-нея юкъера, Варшавски Договора организаценеи НАТО-ней юкъера паритет лоаттадара. Цу тайпара я вай мехка чlоагlа а принципиальни я позици.

Г. ШИШКИН. ТАСС.

1985 шерара «Экономическая газета»

«Экономическая газета» редакце хlара шера ше баьча балхах отчет ю шиъ lалашмате дукхача дешарашта хаалхашна, хlоттуш юкъ царца. Хlанз а хьетlаоттай из хьагlадоагlча 1985 шера уйла е мегаргйолаш.

* * *

Сийлахь-боккха Октябрьски социалистически революци хиина шу даьлча — 1918 шера 6 ноябре — араьяннай «Экономически вахар» яхача газета хьалхара номер. Из арадоаккхача керте лаьттав В. И. Ленин. Цо чlоагlа теркалдаьд газет, кlоаргга lомабаьб цун чулоацам. «Экономически вахара» оагlош тlа кепа техьа арадаьккхад 130 гаргга ленински документ — статьяш, письмош, запискаш, телеграммаш, къамаьл а ш, кхайкамаш, Ленина ше яздаь е цо редактироваи яьй кулг яздаьи хиина Халкъа Комиссарий Совета а къахьегамен Обороная Совета а сецамаш.

«Эгара лоархlамегlа йола орган» лоархlаш хиннад Владимир Ильича «Экономически вахар», цо из хан-ханнахьа дешаш а тlехьагlа газета тlарча цхьацца йолча материалех къамаьлаш дечи доклада̀ш ечеи хана пайда эцаш а хиннаб. Къахьегамен Обороная Совета орган боахама доалдечеи кулгалдечеи парте тешаме гlонча санна лаьрхlай цо.

Цу хана «Экономически вахара» бехктокхаме редактор хиннача Г. И. Круминна шийна дагадоагlарашка аьаду, «Владимир Ильич Ленина хоара газета боккха лоархlам белгалбаккха, газета тlа хадьраш Владимир Ильича lалаьмате чlоагlа теркалдарах чlоагlа цецбувлаш ханаш ухар» ахаш.

Сийлахь-боккха Даймехкa тlом хиначул тlехьагlа «Промышленно - экономически газет» яхаш цlи а йолаш арадаьккхад газет, СССР Министрий Совета кердача техникайа йолча Госкомитета орган санна 1960 шера ноябре хlара денна арадуала КПСС ЦК газет, дар цунах «Экономическая газета» аьнна цlи а тилла, хlаьта 1961 шера августе дена иштта цlи а йолаш арадуал из КПСС ЦК еженедельник санна.

Владимир Ильич Ленина указанешка, экономически газета статьяй проблематикех лаьца цо яьча замечанеша вай деношка а тlехьа новкъостал ду парте политика чакхъяккхар духьа, коммунистически общество хьальяр духьа лоаттабеча къоесаме. Цу ленински указанеша хlанз а белгалбу вай экономически пресса достам — газета тlарча экономически информаце, цун кlоарген массе оагlорахьарен анализ яро, боахам хьалбеча хьалха латта опыт вlашагlтохаро а дlайоаржаяро а мехка партийни боахамен кадрашта новкъостал ду цар хlара денначa гlулакхаща.

Миччахьа къахьегаш волдале а — заводе, фабрике, гlишлоне, колхозе, совхозе, плановни боахамен органашка, lилман учрежденешка, партийни, советски е профсоюзни аппарате, — массаза а гlулакх ца хилча далац цо экономически практикашна, планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка производство вlашагlйолларца, боахама расчет юкъейоаллараца, къахьегам lилман ларда тlа вlаштlехьбаккхарца, кадраш экономически образованеца, кхыча проблемашца. Цоана хьалхашка эгта боахама вахара дешаш къоастадеча массаза а новкъостала доагlаргда цоана «Экономическая газета».

Еженедельника оагlош тlа дlахо а юкъагlья:

— КПСС XXVI съездо оттаьь парте экономически политика;

— коммунизм хьальяра актуальни экономически проблемаш;

— боахама партийни кулгалдара практикея социалистически ягь вlашагlйоллара;

— lилма-техническе прогрессeн производства эффективность лаккхъярен дешаш.

Хlанз газета тlара къьастта моттиг ду къахьегамхой экономически образоване дешашта. КПСС ЦК-ас аьча решенегlа «Экономически газета» хьатlадиллад къахьегамхой экономически образованех дола Центральни методически совето кхоачашдеш хиина гlуланx, цудухьа цунна тlадожадаьд парте экономически теорен политикаи, къахьегамхошта экономически дешар хьехилга вlаштlехьдаккхара дешаш шерра дувцара уйла тlаерзаелга, производства экономикеи боахам лелабара хьалха латта опыти lомаеш йолча кулгалдеча кадрашта, специалисташта, йолхошта, колхозхошта. Гlулакхерча наха новкъостала хьадаиза материалаш кепа еттилга.

1984-1985 дешара шера экономически образоване система кулгалхоштен ладувгlараштен газето хаддан за кепа еттаргья lомве могаяьча курсашта йола методически материалаш: дешара выпускаш; промышленностерча, гlишлонерча, юрта боахамерча, транспортерча, торговлерча, быта службера экономически балха хьалха латтача опытах йола тематически выпускаш; боахама механизм эргаьнкха тоаяра, коммунизма материально-техническа база хьаяра, социалистически экономически интеграци дегlахара проблемех йола статьяш; нердача экономически литература обзораш, хlанзарча буржуазни экономически теореша критика еш йола статьяш: материальни производства доакъош дегlахара экономически обзораш.

Цу тайпара, шоашта эшаш йола дукха материалаш корайоагlаргья газета оагlош тlара экономически образоване пропагандисташтеи кулгалхоштеи.

Газета теркама юкъметте — КПСС экономически политика чакхъяхар, цхьайттагlча пятилетка, СССР Кхачанна Энергетически программаш кхоачашъяр, халкъа эша товараш хьаду производствон бахача наха гlулакхаш ду системен дегlахар.

Экономически обзораш. Халкъа боахама доакъош дегlахарах йола ЦСУ сводкаши комментареши. Министерствай кулгалхой выступленеш.

Эффективности дикали лаккхъяр духьа лелаю ахь. Встречни планаши социалистически декхараши кийчдар, уж мишта кхоачашду хьежилга, хьалха латтараш поощрени яр.

Боахама кулгалдара стили методаши. Партийни комитетий, боахама кулгалхой балха опыт. Хозрасчетни бригадаш, юрташкара коллективни подряд. Боахама механизм эргаьнкха тоаяр. Промышленносте, гlишлоньеча, быта службе йоккхий масштабаш а йолаш экономически эксперименташ яр.

Къахьегама коллективех дола закон кхоачашдеш дар. Шоай полномочеш чакхъяхарах йола къахьегамхой коллективай опытах дола дувцараш.

Агропромышленни комплекса экономика. Агропромышленни объединеней колхозийи совхозийи балха опыти проблемаши.

Предприятешкара экономически болх. Халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка боахам лелабара керда методаш хьехьаьхьар.

Хlаман кхоабари хьурматдари дукха. Къахьегама, материальни, финансови ресурсех эффективни пайда эцара опыт.

Дисциплинеи бехктокхами. Къахьегама дисциплина чlоагlъяреи балхах бухсоцаш хьахуларашта хьалхара бехктокхам лакхбареи дакъера къахьегама коллективай опыт.

Газет дешачунца хула корта бола къамаьл. Министерствай ведомствай кулгалхоша комментареш еш дола газет дешарий письмош. Халкъа тlахьожам ший гlулакх деш ба. Сатирически анализа отдел.

Боахам интенсивно лелабара дакъе хьалха латта опыт. Промышленноста, юрта боахама, гlишлошьяра, транспорта, торговле, гlулакхаш деча сфера предприятей хьалха лаьтача опытах йола выпускаш.

Керда официальни материалаш. Газета тlа вовветтаргья боахама механизм эргаьнкха тоаяра, экономически балха, къахьегама коллективай вахара дешаех йола керда официальни материалаши консультацеши.

Дунен экономика. Дунен экономика экономически обзораш. Вежарашка доача социализма мехкий опыт. СССР арахьара экономически бувзамаш.

Хlанзарча капитализма экономиках йола выпускаш. Выпускашка анализ ю капитализма юкъарча кризиса хlанзарча этапа.

Ший беррига болх шерра ча авторски активах ногlортонга а еш бу газета редакце. Цудухьа, тха деза дешархой нагахьа санна газета планех шоай замечанеш яле, предложенеш яле — дех оаха шутара — яхийта уж редакце адресах.

М. ОВДИЕНКО,

Къулбаседа Кавказе зоне тlехьа «Экономическая газета» собственни корреспондент.

ЦХЬАН МУГIАРЕ А ЛАТТАШ—ЛЕРХIАЧУНГА!

1984 шера ийс бетта Къулбаседа Кавказа вежарашха йолча республикай социалистически яхьа итогаш яьй

КПСС XXVI съезден цул тIехьагIа хинача КПСС ЦК Пленумийн решенеш вахаре чакх а йохуш, хьинар кхо ца деш къахьийгад вежарашха йолча автономни республикай къахьегамхоша цхьайтталагIча пятилетка планаш, Кхачан, Энергетически, кхыйола халкъа боахама программаш кхоачашъяра.

Автономни республикаш экономически а социальни а дегIаккхуларa дахьъе 1984 шера дIабахача ийс бетта керда къахьегама толамаш дахьад, халкъа боахама доакъошка сихагIа дегIаахa йолаеннай общественни производство, тоаденнад экономически хьокхамаш, тIехкхоачашъяьй планови заданеш.

КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нох. К. У. Черненкос Пленуме шие къамаьл деш яь вывода̧щи предложенеши массане а чIоагIа къобалдъаь хьаллаьца бола вежарашха йолча автономни республикай къахьегамхой бIубеина ба шоаш дахьа толамаш тIа-тIа тоадеш, 1984 шера, бIарччача цхьайтталагIча пятилетка планаш толаме кхоачашъергхиларах.

1984 шера ийс бетта даьхача къахьегама толамий итогаша хьахьокх планал совгIа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъяра, арахецача продукцега дIабода мах ах процент лохбара оттаь заданеш производственни коллективаша толаме кхоачашъеш хилар. Балха массе а йолча участкашка къахьегама низаш тIадерзадаьд ерригача чурча таронех биззa пайда эцара — оборудоване сменность лакхъяра, мошностех пайда эцара, зехьа йовш йола балхаха кIезигъяра, юкъарча производства эффективность лакхъяра, доагора - энергетически кхыйола материальни ресурсаш кхояра заданеш кхоачашъяра. Цу хьокхамий дахьъе тIайнйца декхараш толаме кхоачашдеш да. Балха массе а йолча участкашка чаккхъяьхай дIахо а къахьегама дисциплина чIоагIъяра, болх вIаштIехьбоаккхалга тоадара, паччахьалкхен дисциплина IалаьмaтIe нийса лелаяра тIаерзаяь йола мероприятеш. Цу дерригнех а хьахулаш дар дика да.

1984 шера ийс бетта планови заданеш толаме кхоачашъяро хьахьокх шера плани бIарччача цхьайтталагIча пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачашъяра халкъа боахама доакъошка дика лард елла хилар.

ЦхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера къаьстта дика къахьегаш я Нохч-ГIалгIайн гIишлон управлене СМУ-6, В. Цацаев керте латтача гIишлон участка коллектив. Цхьа бутт дIабахийтабац цо шие тIалйца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цудухьа хIанзлехьа рапорт деннад участка гIишлонхоша итт бетта план кхоачашдьярах. Кхы тIа объект хьал а еш, цар хIанз шерьеш я «Промавтоматика» НПО опытни завод.

Белгалбаьяна дика къахьегаш ба укхаза Володин Николай Ивановича кулгалдеча монтажникий бригадера сварщик Неадашев Владимир, монтажникаш Блинов Юрий, Ангелов Радько, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) участка начальник В. Цацаев, бригадир Н. Володин, сварщик В. Неадашев, монтажникаш Ю. Блинов, Р. Ангелов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Автономни республикий индустре болхлоша дикка тIехкхоачашъяьй 1984 шера ийс бетта продукци мацхала яккхарен дукхагIйола изделеш арахецарен паччахьалкхен план. Планах лаьрхIачул совгIа арахийцай итташ миллионаш сомий мацха тайп-тайпара продукци. Нохч - ГIалгIайчен производственни коллективаша планал совгIа арахийцай 30 миллион совгIа сома мацха продукци, Къулбаседа - ХIирий АССР-е — 17 миллион сома мацха.

Автономни республикашка бIубеина къахьийгар технически прогресса къоастам беча промышленноста дерригача нерттерча доакъошка.

Вай республике яхье хьалха латташ ба промышленноста къахьегIдолча дакъа мехнадьттахой. Цар планал совгIа дакхийхад 115 эзар тоня «Iаьржа доцувн» 59 миллион кубически метр газ, из цар доагIаш лаьна дакъа ва доагора - энергетически программа кхоачашъеча.

Индустре болхлоша планал совгIа лакха электроэнерги, металл, машинаш, оборудовани, халкъа эшаш дола товараш а кIезига дац.

ДIаяхача хана санна производственни коллективаша йоакхо еш дар да халкъа эшаш дола товараш арахецийга. 1984 шера ийс бетта халкъа эшаш дола товараш арахецара план Нохч-ГIалгIай АССР-о кхоачашъяьй 102 процент, соахка цу юкъа арахийцарел 4 процент дукхагIа арахийцад уж товараш. Дукха дукхагIа арахеца йолаьй мебель, чукьнехьа духаду разате барзкъаш, швейни изделеш, кога тIерс, колбасни изделеш, мерзача цурий продукци.

Цу лостенигIа дика толамаш даьхаш Дагестански, Къулбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой АССР-ий йигеча, кхачан промышленноста болхлоша. Цу республикашка арахецача ерригача продукцех дукхагIдараш халкъа эшаш дола товараш да.

Укх шера дIабахача ийс бетта дика толамаш даьхад производства эффективность лакхъяра дахьъе а. Массе а йолча автономни республикашка дикка тIехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани.

Заводашка, фабрикашка, промыслашка, рудникашка дукха балхаш дахьд сихагIа къахьегама овсарле лакхъяра тIадерзадаь, из дегIаккхуларa задани а ерригача республикашка тIехкхоачашъяьй.

Цхьабакъда. 1984 шера ийс бетта итогаша хьахьокхаш ма хиллара цхьайолча предприятешка, участкашка овсаре а хьинаре а къахьийгадац. Цхьайолча хана болх юкъагIбоахаш а моттигаш нийсъеннай, штурмовщина хуллаш, производственни низех биззa пайда ца эцаш а моттигаш нийсъеннай. Йолаш йолча таронех хIанз а тIехьа биззa пайда ийбац, продукци мацхала яккхарен къахьегама овсарле лакхъярен 1984 шера ийс бетта план кхоачашъяьяц цхьайолча предприятеша. Цхьайолча предприятешка биззa пайда ийбац машинех, оборудованех, дезаш йоаю материальни ресурсаш — кхом беш дIадоахаш хийтац доагор, электроэнерги, бийдал, материалаш. Уж ерригa резерваш хIанз а тIехьа юкъейоалаяьяц йиззa, из бахьан долаш балхах хьахулаш дар воргIа хул.

Цхьайолча промышленни предприятей коллективашта тIадисад паччахьалкхен декхар, цар 1984 шера ийс бетта халкъа эшаш доле товараш арахецара оттаь хиннa заданеш кхоачашъяьяц. Цхьачар кхоачашъяьяц заданел совгIа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъярен арахецача продукцега дIабода мах ах процент лохбарен тIайнйца хиннa встречни планаш.

Автономни республикашкарча дукхача предприятеша кхоачашъяьяц договорех продукцена поставкаш яра ийс бетта план. Из бахьан долаш снежникашта хьовзам бу цар, торговле дIанзачаш потребителашта эшаш-йола дикка дукха товараш.

1984 шу чаьккдала шин бутт совгIа ха мара йисаяц, цу юкейисача хана тоаде деза цар шоай гIулакхаш. Цхьайолча участкай балха тIара тIехьалусната дIаданкха деза. ХIара производственни коллективаса цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера ерригa планови заданеш тIайнйца социалистически декхараш толаме кхоачашдайтара, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча индустре болхлоша дахьа а доагIаш юкъехьош дола дакъа хургда цуних.

ПРОМЫШЛЕННОСТО 1984 ШЕРА ИИС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташца)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Продукци мацхала яккхара план кхоачашъяр	102,2	102,0	101,9	102,0
Товарни продукци соахкарча цу юкъахь кийсйнча дегIахар	100,2	107,4	105,2	104,5
Къахьегама овсарле лаккхъяра план кхоачашъяр	100,1	107,4	104,4	105,0
Промышленни предприятеш	146	143	151	196
Царех продукци мацхала яккхара план кхоачаш ца йиниш	6	3	7	19

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

Автономни республикашка дIабахача ийс бетта капитальни гIишлош хьалъечара гIулакхаш тоаденнад. Городашка а юрташка а дукха балхаш даьд йоккха гIишлон программа кхоачашъеш, хьалъеш я промышленни предприятеш, юрта боахама йола объекташ, наха чубаха цIенош, школаш, больницаш, клубаш, кхыйола объекташ. 1984 шера ийс бетта шоай низаш гIишлон балхаш даре программа дикка тIехкхоачашъяьй Нохч - ГIалгIайчен подрядни гIишлон организацеша.

Нохч-ГIалгIайчен, Къулбаседа - ХIирийчен гIишлон организацеша толаме кхоачашъяьй 1984 шера ийс бетта йола наха чубаха цIенош хьалдара план. Дагестански Черсий-Балкхарой АССР-ий гIишлон организацеша кхоачашъяьяц из план.

ГIишлон организацешка балхаш даьд къахьегама дисциплина чIоагIъяра, гIишлош хьалъечара гIулакхаш дикагIа вIаштIехьдахара, из бахьан долаш дукхача подрядни организацеша толаме кхоачашъяьй къахьегама овсарле лаккхъяра план. БIарчча хьанийцача къахьегама овсарле лаккхъяра план барх] бетта кхоачашъяьй Нохч-ГIалгIай, Черсий-Балкхарой, Дагестански АССР-ий подрядни гIишлон организацеша. Из хьокхам дикка дегIабенаб массе а йолча автономни республикашкарча гIишлон организацешка.

Цхьабакъда, капитальни гIишлош хьалъеча хIанз а тIехьа долаш да цIенхаштара кхоачамбоацараш. Биззa пайда ийбац хьахьежача капитальни вложенеех. Оттаьча хана эксплуатаце дIателац объекташ. Халахете а хьалдеш дола наха чубаха цIенош, школаш, больницаш, клубаш, социально - культурни гIулакхашта лаьрхIа кхыйола объекташ во хьалъю.

ГIишлонхой сийлен декхар да хьалъеш йола гIишлош дукха дикагIа хIланйта, кхоачашдалза диса балхаш а долаш объекташ дIателийта дIаденкха, из дIадех дукха ха йоацаш тIайнйца КПСС ЦК Совмо. Ер шу чаккдалалехьа кхоачашде дезаш доккхийй бехктокхамен декхараш хьалхашка латт гIишлонхоште, гIишлош хьалъеча кхоачаш ца деш диса балхаш юхаметтаоттаде деза, цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера йола гIишлон программен тIайнйца социалистически декхарашии диззa кхоачашде деза цар.

1984 ШЕРА ИИС БЕТТА КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташца)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Ер шу доладелча дена шоай низаца подрядни балхаш дара план кхоачашъяр	104,0	98,6	99,6	94,0
Наха чубаха цIенош хьалдара план кхоачашъяр	100,7	98,8	100,8	102,0
1984 шера барх] бетта къахьегама овсарле лаккхъяра план кхоачашъяр	106,0	101,4	79,0	86,0
1984 [illegible] барх] бутт соахкарча барх] беттаца кийсбича	106,0	103,2	[illegible]	106,0

ЮРТА БОАХАМ

1984 шера дIабахача ийс бетта дика толамаш даьхад автономни республикаш агропромышленни комплекс дегIаккхуларча а. Юрта боахама къахьегамхой хьинар кхо ца деш болх беш Кхачан программа кхоачашъяра бахача наха дукхагIа кхат, баьцадараш, сом, дулх, шура, фуаш, кхыйола продукци кхачнйтара.

ДIахо а чIоагIъеш хиннай юрта боахама материально-технически база. Колхозни-совхозни производство шерра юкъейоалаеш я къахьегам бригадни формагIа вIаштIехьбоахара система.

Колхозни совхозни кхашка хьалхедаьд дика ялат, бIаьстан юхье йийнача культурех юххера яраш чуийца йоалаш латт, автономни республикай ахархоша шоай вертера декхар лоархI ялат, гемараш, баьцадараш, сом, хьайбай продукташ йохкара планаш кхоачашъяр. Вай мехкарча регионашта хьажиIай фу Iалашдара дахьъе доагIаш дола дакъа юкъейкхухь Черсий-Балкхарой, Къулбаседа-ХIирий, Нохч-ГIалгIай АССР-ий къахьегамхоша.

Хьайбай боахам дегIаккхулача а дика толамаш даьхад. Колхозни совхозни фермашка дукхагIа йоах хьайбай продукци. Цу дерригне а таро хиланйтар дукхагIа дулх, шура, фуаш хилийта. Ерригача автономни республикай боахамашка 1983 шера ийс бетта даьккхачул дукхагIа даьккхад дулх. Паччахьалкхеэта доахаи, коа тIара оалхазараш, фуаш дохкара 1984 шера ийс бетта йола паччахьалкхен план кхоачашъяьй ерригача автономни республикашка. 1983 шера ийс бетта ехкачарел массе а тайпа хьайбай продукци дукхагIа ехкай укх шера цу юкъа ерригача автономни республикашка. Цудухьа вIаштIехьдаьннад паччахьалкхента доахаи, коа тIара оалхазараш, шура, фуаш, тха дохкара планови заданеши тIайнйца социалистически декхарашa толаме кхоачашдаре дика лард йолла.

Хьайбаш Iангара дахара доакъар Iалашделга эттара саготагIа дола гIулакх а хиннa дIаэттад ерригача автономни республикай хьайбаш деладерашта. Соахка укх хана хиннaчул дукхагIа фермашта кийчдаьд концентрированни можен гIожен доакъар. хIаьта доакъар кийчделга дIахохьош да.

Доалан мах эшаш йолча доакъарца Iалашдаро вIаштIехьдоалийтаргда хьайбеш кхоебача дахьа доза толамаш чIоагIдарал совгIа, уж яхы тIа а дикагIа хилийта, цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера йола планови заданеш тIайнйца декхарашии толаме кхоачашде.

Цул кIезигагIа лоархIам боацаш бехктокхаметIел декхараш хьалхашка латта автономни республикай механизаторашта кхашкарча болхлоштен. Чуаца еаш я тIехьара чуэваш йола культураш, дIаде дезаш да гурахьа дуьш дола ялат, ахе езац я зяб, цуица цхьана тIадоегIача шера дика хьийнъа ялат хьахилийтара бешха-дика хьалаш Iалаш а деш.

1984 ШЕРА ИИС БЕТТА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЯККХАР

(проценташца)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Соахка укх хана кийсдича даьккха дулх	103,0	103,0	103,0	105,0
Ерригa лыкха шура соахка укх хана кийсйнча	103,0	102,0	99,0	104,0
ХIара кхоебача Iаттагера лыкха шура — кг	1704	1834	1729	1410
Котамашта тIехьара хьегулдаь фуаш соахка укх хана гулдаьчарца кийсдича	104,0	123,0	102,0	111,0

ТОРГОВЛИ

Торговле болхлоша шоай къахьегама низаш тIаахийтад дIахо халкъа боахама из дакъа эрга а доахаш дегIаккхуларa. Къаьстта чIоагIа цар йоакхо еш а хиннад, хIанз долаш а да бахача наха гIулакх дара культура лаккхъелга, денна хоатташ долча промышленни кхачени товарашца уж Iалашбелга. Ерригача автономни республикашка 1983 шера ийс бетта хиннaчул лакхъеннaй розничи товарооборот. Городашка а юрташка а бахача наха дукхагIа ийду промышленни кхачени товараш. ВIаши кийсдеча мацхашка диллача вай республике розничи товарооборота боарам соахка укх хана хиннaчул 2 процент лакхбеннaб, цу дахьъе потребительски коопераце 3 процент а лакхлуш.

Цхьабакъда, автономни республикай ерригa торгующи организацеш хьанийцача 1984 шера 9 бетта йола розничи товарооборота план кхоачашъяьяц, дукхача торгующи организацешта тIадисад паччахьалкхен декхар. Хьалха дIаяхача хана санна торговле долаш а доацаш а хул цхьайола промышленни кхачени товараш, уж шортта базашкеи складашкеи долаш доллашехьа а.

Торговлена кIезига юкъейкхухь децентрализованни закупкаш, хIанз а тIехьа ма хетта дика ма бахача наха гIулакх дара культура, ший халакхьа эксплуатаце дIа а енна болх бе дIайолаланйтац керда тикаш, столовеш, кхыйола торгующи предприятеш.

Дика хьувкъаьвй укх шера комсаш Гудермесски района дукхача боахамашe. Новогрозненски винзаводе лаборант Магамсарова Макка чIоагIа раьза я заводе хьачутелача продукцена — дизача комсий гайдолгашта.

Р. АУШЕВА сурт.

[illegible] ИИС БЕТТА ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР

(проценташца)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Паччахьалкхен торговлен кооперативни торговлен розничи товарооборота план кхоачашъяр — ерригa	97,0	97,5	97,0	98,5
Цу дахьъе: Розничи товарооборот	97,0	97,0	97,0	98,3
Юкъарча кхачан товарооборот	100,3	99,6	101,0	101,5

БЫТА СЛУЖБА

Кхы тIаенна задани ца лаьрхIача 1984 шера ийс бетта план толаме кхоачашъяьй Дагестански, Къулбаседа-ХIирий, Нохч - ГIалгIай АССР-а быта служба болхлоша.

Ерригача автономни республикай городашка а юрташка а бахача наха дикка дукхагIа бытовой гIулакхаш даьд 1983 шера ийс бетта даьчарел, юрташка бахача наха даь бытовой гIулакхаш а дукхагIа хиннад.

Эттара дукхагIа бытовой гIулакхаш даьд Черсий-Балкхарой, Дагестански, Нохч-ГIалгIай АССР быта служба болхлоша. Цхьабакъда, хIанз а тIехьа городашка, юрташка бахача наха бытовой гIулакхаш дала хьалхашка латта декхараш кхоачашдац быта служба болхлоша. КIезига бытовой гIулакхаш ду дукхача вах бахача пункташка, моттигаш нийслу заказаш кхоачашдаре бакъонаш тейхаеш. ХIанз а тIехьа эсала я бахача наха бытовой гIулакхаш дара предприятей сеть, къаьстта юрташкара яр а йолаш. Быта служба дукхача предприятешка Iалашбаьбац шоай гIулакхах дика кхеташ бола, лакха квалификаци йола мастераш. Юрташка бахача наха бытовой гIулакхаш делга чIоагIа эсала лел хIанз а тIехьа.

Ер шу чаккдала юкейисача хана быта служба болхлоша де дезаш дар да хIанз балха тIа долаш дола кхоачамбоацараш дIадахар, планови заданеши тIайнйца социалистически декхараш кхоачашдар, тIадиса паччахьалкхен декхараш тIера дIа а доахаш, цхьайтталагIча пятилетка дийлагIча шера план толаме кхоачашъяр.

ПРОМЫШЛЕННИ ПРОДУКЦИ МАЦХАЛА ЯККХАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

ЧУЧЕ ЦIЕНОШ ХЬАЛДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

СОАХКА ХИННАЧУНЦА КИЙСИНЧА ШУРА КИИЧЪЯРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

СОАХКА ХИННАЧУНЦА КИЙСИНЧА ФУАШ КИИЧДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

Ветерана дагадоагӀараш

ЦӀЕЦА ДАЬККХА СИЙ

Цу юрта хиннача Граждански тӀемах дуккханешта а вздаьд. ХӀаьта а сайна дагадоагӀача цкъадарех дувца безам ба са.

Сийсара Наьсар-Кертера эккхаваь ГӀалмел дехьа нхес-са моастагӀа тахая тӀемаша вай юрташта юхатӀавоагӀарг-ва моттадар. Цхьабакъда, бел-хан шийна яь духьеле а, ший-на докхха зе а деш, ше эккха-вар а дагадоалаш, кхы а бок-кхагӀча тӀемк низаца (йок-кхий толаш, пулеметаш, кхы тӀема кхоачам) Мочкъий-Юр-тара боагӀача наькъагӀа шол-дагӀча дийнахь Ӏурра Энакъ-къонгий-Юртв тӀаьера. Моа-стагӀчох тешаш боаца цу юртара нах цунна духьалъот-та кьалхе а кийчо яь бар: кьха окопаш а, из воагӀе хоам бе оттадаь ха а, кийч-даь шоай долаш дола герз а. ничакъа малагӀаш хила беза аьнна, дӀа-са хьожабаь нах а, кхыйола кийчонаш а. Цу бус сахиллаца фе хилча саннa, чехка шоай окопаши чӀоагӀаленаши хьа а лийца духьалъайттар. Болелуташехь бирса болабелар тӀом. Юртал магӀа льинхача Толдиев Ӏн-сий Ӏусман юкъе а волаш нах баьгӀача окопа тӀаера даьк-кха тур лестош вола эпсар хьалха а волаш йола моа-стагӀий цхьа отряд. Из эпсар ший юрта сов кура тӀавар ца лоалуш, вер бизза чуйоалла-ча моастагӀчуншарча эгӀазло-нон боарам боапаш дегӀаца доача къонахчалои гӀоттаваь окопа чура хьалъара а кийн-кха, из хьатӀа а кхачалехьа цу эпсара тӀахьийлар льинха йоккха шалта бе йоалла Ӏус-ман. Унхаа майралах цепъ-ьанна эпсара тӀехьара отряд уккхина топ да кхоссаш се-цар, хӀаьта ераш шиъ вӀашии тури шалтеи детташ летар. Цун турах хинна хала чов-наш тӀехьагӀа дукхача ше-рашка ца ерзаш лелайир Ӏус-мана. Эпсар а валанзар кӀал-хара-м. Иштта майра летар вайнах. МоастагӀий шоай юрта тӀаахоачнача кхьчача цу юрта магӀа йисте ваьха Муталиев Петарашн-хьажий Мажит доалагӀа волаш сен-на, чонхн-гӀойтал, пезг-мекчи тӀа а дийха, ший говра нуур а тилла, цунна тӀа а хайна, ше го тоӀабаь дӀаьккхийта говр шоай беша яь хиннача нартах тӀех а кхесса, хехе моастагӀашта юкъе чу а ва-ха, царех массехк саг а вуаш, цигга велар. Иштта дегӀалъ-ухаш леташ дукхха а байра, МоастагӀий дукхагӀа-м боабо-ро, хӀаьта а царна тӀехьара новкъостал тӀелаттар.

ТӀема кхи чӀоагӀагӀа а шоаш дукхагӀа а хиларие кот а баьнна, юрт дӀалаца болабелар деникинцаш. ХӀа-ра шоаш дӀа мел лаьца цӀа цӀи тохе доаталора, цу чу дийна нах бале а беце а. Иштта дӀа теха шиъ цӀагӀа йоагайир цар бӀаьра яьнна йоккха саг Ганиева Базе, йоккха саг Цороева Донка, воагавир воккха саг Евлоев ВӀехой Мувур, иштта кхы бараш. Тулорах волаш, кӀаьсттача цӀагӀа чувал-ла воаллаш вар Нера-мий Ӏаддал. Топашцен гебе-гӀашцен чоякаш а еш, кое юкъе гӀолла шиъ вӀанарца теккаеш а хьуваваь, эгтара тӀехьа а дийтта ве а вийна, шиъ кое баьллача кӀоага чу кхиссар. Эгтара бирсагӀа дол-ча оакхарий хьисаве яр цар къаьвал.

ЦӀеношнара, старий бадаш тӀара, аьттув мел болча ин-ӀнгӀашнара наха дов-м дора царна, хӀаьта а цар низ чӀоа-гӀагӀа бар. Юрт дӀалоацаш, йоагаеш йоагӀар. Кенал ма-гӀара юрт дӀадаьцачул тӀе-хьагӀа эгӀарча юрта чӀоагӀа-ленна тешаме долаш цаӀаш мара цӀеноги дацар. Уж дар Кортоев Дебарий Идига цӀе-ноги. Царна гонахьа тӀих яь лакха карт яр, саг тӀехвоала-лургвоацаш. Шоаш цӀеноги шолха еттача кирпишкех вӀаштӀардаь дар. Коа док-кха доацаш дика чӀоагӀале е йиш йолаш дар, коенаӀараш чӀоагӀа а яр. Цу цӀеношка чусецар денал дола шие къо-нах: Муталиев Чопкара ГӀой-сам, Яндиев БордагӀанa Алс-бик, кхоъ кхы а. Цу шие пар-тизано массехк дийнахь дов дир цу цӀеношнарa, дукха моастагӀий боа а бир. Кхы уж партизанаш боабе а цу цӀеношнарa арабаха а ца а мете, цу цӀеношта тӀехьаш-нахьа гаьна доаццаш долча хьле чу. Хьетой Наьсаме цӀеношта юхе, дӀа а оттаь, духхьал тӀахьежаеш (прямой наводкой) йоккха топ йийттар цу цӀеношта.

Цул тӀехьагӀа кхьа ха яьннача гӀойла, кӀайгвар-дейших вай моли мукъабаь-кхачуя тӀехьагӀа цу юрта шоай цӀеношна юха цӀабахар тховра из юрт йоаккхача ха-на шоай поартал а кйца, го-нахьа лдача юрташкара шоай гаргара нах болча баха хиина кхӀнех а биса жаӀа-нах а. Цхьабакъда, цӀеноши-та меттел чили пенашта тӀабнжа кӀурен мара хӀама-м кораданзар царна. Цул сов-тӀа, цу халача тӀемаша а, да-зарпа а моцало а кӀалбита-ча наьха хьал-таро геттара во яр. Даара мецa бар, тӀе-духачоа бирне бар. ТӀемо дохадаь, доагадаь цӀеноши боахами шоай юхахьал-де в меттаоттаде а йиш йоаш бецар юртахой. Цу хана Г. К. Орджоникидзе Москве Ленинга телеграмма яхьийтар: «...Тхо хьена чакхдаьннад казакаша йоха-яьча Сурхотӏех Эналхьо-гий-Юрти яхача йоккхача юрташка гӀоада. ЧӀоагӀа хи-ланза даргдоацаш да уж юрташ юхаметтаоттаера гӀу-лакха царна ахчаца а гӀишло-нон материалашца а новкъостал деиа. Са распоряжених хьайита йола шн миллион ерша кӀада цхьалххача кочада лелача доацаш наьха берашта дӀаденъа безам ба са». Из хӀада вайнаьха бе-рашта дӀаденъа Ленина мукъа а белар, цул совгӀа, уж юртеш юхаметтаоттае ахчеи-нех гӀишлон материалашцан доккха новкъостал а дир. 1920 шера 15 апреле Лени-на телеграмма яйтар Орджоникидзега: «Хьо дийнал ву аз, царна ахчаца новкъос-тал дера гӀулакх Халкъо Ко-миссарий Совете гӀолла чакхдаккха аз чӀоагӀо ёзга лоаман нахага дӀанхайнаде. Цунах лаьрхӀа дӀаие царна 200 миллион».

Цул тӀехьагӀа цу 1920 шера 2 мае хиннача гӀалгӀай къахьегама халкъа съездо телеграмма яхьийтар Ленинга: «ТӀемо боахамаш дохадаьна доаман наха новкъос-тал дарах оаха дег тӀара баркал оал Советски Россен а дерригача дувен тӀарча къахьегамхой а баьччана Ленина».

Къахьегама гӀалгӀаша шоай бергига низ тӀабохийтаргба цуя тешам ца боабе».

Иштта сийлахь-воккхача баьчча Ленинех цуя хьалхлеица Советски Ӏаьдалон даьча новкъосталша шоай боахамаш тоа а дай, дӀахо дика баха болабелар цу юрташкара нах.

ОЗИЕВ Салман,
щащрие, Граждански тӀема доккъаьхие.

ДИКАГӀА КХОАЧАШДЕ НАЬХА ХЬАШТАШ

НГӀАССР кооператорий VII-ча съездера

Дукхача даьгъех лаьтта кооперативни боахам дегӀа-бареши чӀоагӀбараши даьце дийцар укх дешока Нохч-ГӀалгӀай кооператорий съез-де. Цу деша хетаяь доклад йир Нохч-ГӀалгӀай потреб-союза правлене председате-ла Х. Гуржиханова.

Отчетни юкъа эксплуатаце дӀаседий 15,6 эзар квадратни метр торговни майда. 11 эзар хилла болча ваха. 38 кооперативни организацеи предприятеи даькъа лоац цхьайтталагӀа пятилетка планаши заданеши кхоа-чашъяра тӀехьа лелаеча со-циалистически яхье. Кооперацe боллаошта юкъе кӀезига бац башха-дика толамаш доаха болхлой.

Механизатораша, лаьтта лелацераша, лоряьшта, на Ӏуште, баьцадераш лелее-раша дика йозв торговле заслуженни болх-лой Д. Досхаева, П. Джаватзанова, Р. Хазпидо-вай, Т. Кончаевай, А. Умалатова, М. Остапеновой, кхьичар цӀераш.

Даьха толамаш дувцаше цхьана Х. Гуржиханова белгалдаьхар потребительски кооперацe вийслу кхоачашбоацараш. ЛертгӀа пайда ийбац комиссионни торговле тароех. Цхьайолча кооперативни организацеша бизза пайда ийбац общественни кхачан предприятеи дӀахо дегӀайоалаьра йолча таро-них.

Эсала дегӀадоагӀа наьха йоттара гӀулакх. Дукха кхоачамбоапараш вийслу заготовителий балда юкъе. Во вӀаштӀехьбаьккхаб юртбоха-на продукташ йоккара болх.

Иштта цу дешаех даьца дийцар пренешка къамаьл даьраша. Назрановски райпо правлене председатела М. Марзаганова боавийтар съезда делегаташта назрановски кооператорий болх. Цар даьха толамаш кхы а лекхагӀа хургдар, нагахьа санна юрташка керда тиаш хьайоре, къаьначарна реконструкци йоре. Районе дукха я керда тахана оборудованя эцаш йола тиаш.

Парте Шалински райкома хьалхарча секретара Н. Айдинова ше къамаьл деш дийцар райониш партийни организацес кооперативни торговле дегӀайра йоакхо мишта ю. Райкомо цахаддаш уйла ю торговле кадраш кийтъяра, массаза а тӀаьхьжам лоатта-бу кооператорий балха. Къаьстта тергам тӀабахийта дийцар по Аргунски гӀонна бола боахам дегӀабара районни промышленни предприятеца мишта новкъостал ду.

Къамаьл даьча беррига а делегаташа белгалдаьккхар кооперативни организацей беррига а болх КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра тӀаберлабаь хила безаяга.

Съезда делегаташа тӀайдар отчетни докладах бола сопам.

Цул тӀехьагӀа хилар «Чечингпотребсоюза» Совета, ревизионни комисси харжараш, иштта керкар РСФСР кооператорий VIII съездеи СССР кооператорий XI съездеи бохийтаргбола делегаташ а.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТӀА: Назрановски райпора республикански съезда делегаташ (аьрдехьара аьттехьа) Т. Халгуев, А. Барахоева, А. Майсигова, А. Д. Дзейтов, Р. Местоев, А. Местоева, А. Д. Дзауро-ва.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Сийлахь-йоккхача Котолон 40 шу дузаш

БЕЗАМЕ САЙРЕНАШ

Дукха ха йоацаш Самашкински культура ЦӀагӀа «Турлалхой боаш бац» яхача темагӀа вӀашагӀкхетар - сайре чакхъяьккхар тӀема ветеранашца. Сайре кийчйир юрта культура ЦӀенон библиотекон цхьана, ӀгӀахьеганеи тӀем тӀеи гайтача деналерча гӀулакхий масалашца нагирхоета латриотически интернациональни кхетам белара. Цига вар Ачхой - Мартановски райвоенкомата военни комиссар А. Халкиев. Сийлахь - бокхача Даймехка тӀема ветеранаш: А. Зайнутдинов, А. Далеев, А. Тагиров, Г. Хасанщина, Я. Алисултанов, Х. Масаев, Л. Магомадов, М. Телсаев, М. Ануев, Т. Серсултанов, Н. Комков, А. Бражникова, кхьбараш.

1941-ча шера 22-гӀа июнь хьатӀаккхоачача бус Серсултанов юкъе вола 44-гӀа поли Брестски крепоста чу яр. МоастагӀчо цӀаьхха еттача бомбаша сомабаьхар салтий. Фашисташа кхраьнгачаре Серсултанов водача хана, цул тхьо шу мара даьхналацар.

Массе моттиге лелаш немций бар, фронте кхача цхьаькха дича а таро яцар, цу хана вӀаштӀехьбаланза бар партизански болам. Къона бӀухо хала а атта а Ростове кхаьчар, цигара Грозне хьахьо-вир лаьрххӀа распоряжени халлалца.

Цун вахара никъи деналй гойташ я цун наькха тӀа лелаш йола «Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа Котолон хьакха 20 шу дузаш», «СССР Герзашцарча Низий—50 шу», «Къахьегама ветеран» яха медалаш.

Н. Комкова дувцар тӀом ца хьайнге а ше тӀем тӀа вахарех, эшача моттиге снарядаш хьаккхьаш, шофер волаш болх беш хиларах. 1943 шера контуженни а волаш Малхбузен Украине госпитале иллав из. ТӀехьагӀа Венгри, Польша, Чехословаки, Германи фашистех мукъайоаккхача дакъа лоацаш хиннав, хӀаьта тӀом чакхбоалача хана из Даьхен гаьна — городе Дрездене вар.

Фронте тӀом беш хинниб Даьхен бизза бола мехкарий — 300 эзар комсомолка. Уж хинниб летчикаш, санитарках, снайпераши связисташи, танкисташи разведчикаши.

Цу вӀашагӀкхетаре енаяр цу деналерча мехкарех цаӀ. Из и юртахошна чӀоагӀа лоевкӀаш йола А. Бражникова. ТӀом чакхбаллаша санитарни поездашка болх беш хиннай из. Цхьан хана дукха низ тӀабехийтар цо Самашки яхача юрта дӀабехка боахкача летчиккий гартара нах лохаш. ХӀанз а шиъ хьинары низ ца кхоадеш къахьегаш я тӀема я къахьегама а ветеран.

Самашкерча юкъерча школа хьеларкхочо Т. Саламовас ше къамаьл деш аьлар:

— Тамашийна нотало яьнкхар къахьегама наха. Из котало — фашистски Германи юхаметтаоттаргйоацаш йохар дар.

Савичева Татьянай дневни тӀа да: «Самашкера дӀавеха 37 бӀухо юха ца воагӀаш вийсар. Новной хӀана а царга хьежаш ба, шоаш дийна мел болча хана хьежарг а ба».

Американски агрессораша эгӀазал кхайкеш дар тӀема ветеранаша Я. Алисултанова, А. Джабраилова даь къамаьлаш. Ачхой - Мартановски № 3 йолча юкъерча школа хьехархочо, Самашкински юкъерча школа 9-ча классе дешархочо йийша стихаш.

Военкомо Н. Халиеве гуйбенараш тешабир Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема ветеранаша машар бахьан долаш къовсам лоаттабь гӀулакх хӀанз тешамеча мара хиларах.

Цо йоахар:

— Ӏалаьмате дукха салтий ба Ачхой - Мартановски райононара Советски Эскара мутӀарашка цӀена гӀулакх деш. Царех 9-на орденаши медалаши еннай, Даьхенна мутӀахьа болаш гӀулакх дараха Афганистане шоай интернациональни декхараш дика кхоачашдареха. Шун кхерамие оаха лораергьа, сетийна хиза, шоа!

Консервни завода нерттерча бухгалтера заместителa А. Тагирова къахьегамеи тӀемеи ветераний цӀерагӀа баркал аьлар шоаш биц ца луча, нахаца вӀашагӀкхета, дахачох, деначох дувца таро луча культура болхлошта, КПСС Ачхой - Мартановски райкома, райисполкома. Къамаьл чакхдоаллаш цо аьлар:

— Со дог тийша ва Даьхен рубежаш лореш даим ха тӀа латтача самашкинцаша эсалал гойтарг ца хиларех.

Сайре чакхйоалаш Котолон 40 шу дизаре хетадаь концерт оттадир культболхлоша.

ВӀашагӀкхийттараша дегаш гӀоздаьнна тӀайнцар концертни программа. Ӏалаьмате хова вӀашгӀехьъяьнкха чакхъяьлар из безаме сийре.

Л. УМАЛАТОВА,
РИМЦ вӀашагӀйола Ӏна-хан болхло.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ЧЕМПИОНАТ ДӀАЙОЛАЕННАЙ

Нохч-ГӀалгӀайчен чемпиона цӀи яккхара яхье ваьккхав республикера ялхайтта чӀоагӀагӀа вола шахматист, республикански шахматни клубе дӀайолаеннача турнире.

Хьалхарча турашкара дена дӀабодабир шахматистеша хоадам бодлаш бола, компромисс йоаца къовсам. Хьалхарча шин партех во йоацаш поталонаш яьхей мастерала кандидата норма хьалхагӀа кхоачашъьяча а «чина» ласхвала мегача а. Урус-Мартана вахало Джанар-Алиева, Вакъда, кхоалагӀча туре кхо очко а йолаш турнирни таблице хьалха латтача Н. Мельникова каалар Джанар-Алиева.

Дакъа лоацараши хьажа баьхкараши чӀоагӀа хьашт долаш хьеж Чересий-Балкхарошкахьа хьалхара моттиг яккхара ловзача кхоалагӀа призер хиннача а хӀанз Грозне ваха хьавенача а мастерала кандидата М. Гелагаева ловзарга. ТӀехьа даьккхача шин вӀашагӀкхетаре— Б. Умаевцеи В. Хадиевцеи — дика перспективаш я цун. ТӀехьадаьккха кхохнадена шин вӀашагӀкхетари цхьа котаюи я укх шерарча чемпиона Р. Яндарбиева. Шин очнои тӀехьъаьнкха цхьа партии я перворазряднка А. Германова. Турнир дӀахо йода.

А. ХАИТ,
СССР спорта мастер.

ФЕ ХИЛА

ДӀахо йоадаш я республике «Машиннаькъа переезд» яха рейд. 10 октябре дена НГӀАССР МВД ГАИ болхлоша еучаьлькхай машиннаькъа переездашка гӀолла тӀехбувлара правилаш водителаша толхаь 60 совгӀа моттиг. ХӀара цу тайпара правилаш толхаьча водителa предупрежденн ю е 30 сом гӀод тох. Цаьхха толхайнча 20 сомагара 50 сомага кхаччалца гӀод тох е ялх беттa машин лелла йиш хургйоацаш бокъонаш ехк. Дукха ха йоацаш хиннача переездех тӀехвувлара правилаш тедхаьрга хьежача ГАИ комиссе 2 беттагара 6 беттага кхаччалца машин лехкара бокъонах ваьккхар правилаш толхаь 20 водитель.

14 октябре Заводской районе Маяковске улицагӀа водаш хиина «Жигули» яхача автомашина водителa Д. Ю. Саганиева — Артемовски элеватора болхлочо, шлагбаум Ӏобиллa ияхь дӀакьайла боллаше а, переезда магӀа гӀолла тӀехвала а вейна моневрови локомотиваша тӀатехай машин. Водитель массехк чӀоагӀа чов а яь больнице вихьав.

Укх тӀехьарча шин кӀирагӀа камаьаши массехк доккха хатар хинад юрташкахьа дисциплина геттара эсала йолаш болча мотоциклисташа дакъа а лоацаш.

Шелковской районе дийнахьа Дубовской станицерча «Путь к коммунизму» яхача колхозе трактористалла болх беш хиннача «Минск» яхача мотоцикла водителa М. А. Епаринова духьала йоагӀача грузовой автомашина тӀатехай мотоцикл, хӀаьта цига аьча човнех ше а вейнав.

Цу районе сарраха Моздок-Кизляр ваькъагӀа водаш 489 километре яхьачча хана мотоцикл тӀатехай духьала йоагӀача Шелковской станице вахаша райпо болх ло волаши хиннача Р. Х. Тарведева «Иж-планета» - спорт» яхача мотоциклаша Дубовской станице вахаш «Путь к коммунизму» яхача колхоза ферме болх беши волча «Минск» яхача мотоцикла водителa И-Х. А. Магомадова. Цига боаргбола човнаш лий шиина а мотоцикла водителашта.

Грозненски района «Птицепром» яхача треста ПМК хаьхо волча мотоцикла водителa У. А. Казберова Первомайски станицерча Первомайски улицагӀа водаш кювета чу тӀакӀалтӀаккхессай мотоцикл, хӀаьта из ше а цун пассажир, а больнице бихьаб.

ДӀадахача кӀирагӀа (11 октябрера 18 октябре кхаччалца) НГӀАССР [illegible] ка 30 автошара хьй, 8 саг ве а вуаш, 28 саг човнаш а ей.

НГӀАССР МВД ГАИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

23 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.20 — «[illegible]».
9.05 — «[illegible]». Художественни фильм.
10.30 — «Путешественников клуб».
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — [illegible] телевизионни студий документальни фильмаш.
15.40 — Советски изобразительни искусство. [illegible].
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — «[illegible]».
16.45 — [illegible] В. И. Ленин. [illegible] «Карл Маркса [illegible]».
17.45 — [illegible].
17.55 — «[illegible] стадион».
18.05 — «[illegible]».
18.35 — «[illegible]».
18.45 — «Тахан дуьне тӀа».
19.00 — «Тхо БАМ [illegible]».
19.35 — «Островски [illegible]». ССР Союза [illegible] театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Островски [illegible]» яхача фильма-спектакля [illegible].
23.10 — «Тахан дуьне тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Физика. 10-гӀа класс.
9.05, 12.30 — Французски мотт. Хьака 2-гӀа шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам [illegible].
10.35, 11.40 — Советски [illegible]. 8-гӀа класс. «[illegible]». Советски общества [illegible].
11.05 — «Шахматни школа».
12.10 — [illegible]. 2-гӀа класс.
13.00 — «Уренгоя [illegible]», СССР халкъа [illegible] А. И. [illegible] телевизионни очерк.
13.30 — «[illegible]». [illegible] фильм.
13.45 — «[illegible]» З. [illegible].
14.30 — Истори [illegible]. «[illegible]».
16.25 — «Кердадараш».
17.00 — «[illegible]». [illegible] фильм.
17.50 — «Дуьне [illegible]» (гӀалгӀай меттала).
18.05 — Цхьан партийни [illegible]. Документальни фильм.
18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчен [illegible]».
18.30 — [illegible].
18.45 — «[illegible]», «[illegible]».
19.15 — Хоккей бола СССР чемпионат. «Спорт» — ЦСКА 2-гӀа 3-гӀа периодаш. [illegible] (19.40) — «[illegible]».
20.50 — «[illegible]». Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «[illegible]» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
22.50 — «Кердадараш».

24 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Островски [illegible]». ССР Союза [illegible] академически [illegible] театра фильм-концерт.
11.35 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Пятилетка — [illegible] гӀулакх». Телевизионни документальни фильмаш: «[illegible]», «[illegible]».
15.35 — «[illegible]».
16.30 — «Кердадараш».
16.35 — «Поэзи». И. [illegible].
17.15 — «...[illegible]».
18.00 — Футбол бола УЕФА кубок. Финала 1/16. «Локомотив» (Лейпциг) — «Спартак» (Москва). 1-гӀа тайм. ГДР-ера передача.
18.45 — «Тахан дуьне тӀа».
19.00 — Шахматех бола дуьнен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Футбол бола УЕФА кубок. Финала 1/16. «Локомотив» (Лейпциг) — «Спартак» (Москва). 2-гӀа тайм.
20.00 — Футбол бола кубок [illegible] кубок. Финала 1/8. «Динамо» (Москва) — «Хамрун» (Мальта). 2-гӀа тайм. «Динамо» Центральни стадиона трансляци.
20.45 — «[illegible]».
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбол бола европейски чемпионий кубок. Финала 1/8. «Левски-Спартак» (Болгари) — «Днепр» (Днепропетровск). 2-гӀа тайм. Болгарера передача.

22.20 — «Тахан дуьне тӀа».
22.35 — Шахматех бола дуьнен чемпионат. Информационни выпуск.
22.50 — Футбол бола УЕФА кубок. Финала 1/16. «Спортинг» (Лиссабон) — «Динамо» (Минск). Португалера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Ӏуйранара гимнастика.
8.15 — «[illegible]». Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 5-гӀа класс. Бетховена 5-гӀа симфони.
9.05, 12.40 — Немецки мотт. Хьака 1-гӀа шу.
10.05 — А. Т. Твардовский. «Василий Теркин».
10.35, 11.40 — [illegible]. 9-гӀа класс.
11.05 — «[illegible]».
12.10 — Истори. 9-гӀа класс. [illegible] «Искра».
13.10 — «Космически аппаратий [illegible]». [illegible] фильм.
13.25 — Советски изобразительни искусство. [illegible].
14.10 — [illegible]. «[illegible]».
14.40 — Пабло Пикассо — художник-коммунист.
15.30 — «Кердадараш».
17.20 — «[illegible]». [illegible] фильм.
18.10 — «Нохч - ГӀалгӀайчен [illegible]».
18.20 — «[illegible], Галина Викторовна?». Документальни фильм.
18.40 — [illegible]. Н. Егоров. «По [illegible]».
18.35 — «[illegible]» (гӀалгӀай меттала).
19.30 — «Депутатски гӀулакх».
20.00 — «[illegible]».
20.10 — «[illegible]» (нохчий меттала).
20.40 — «[illegible]».
21.00 — «Ха».
21.35 — «[illegible]» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гӀа сери.
22.40 — «[illegible]» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

23 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
8.35 — [illegible].
9.15 — «[illegible]» (нохчий меттала).
9.30 — «[illegible]» (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Передачий программа.
16.01 — «[illegible]» Беседа. (гӀалгӀай меттала).
16.10 — «[illegible]» концерт». (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара [illegible]» (эрсий меттала).

24 ОКТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш.
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий, нохчий мотт.).
8.35 — [illegible] (нохчий меттала).
11.15 — «Парте [illegible]» (гӀалгӀай меттала).
11.30 — «[illegible]». Музыкальни программа (гӀалгӀай меттала).
13.15 — «[illegible]» (гӀалгӀай меттала).
13.35 — «[illegible]» (эрсий меттала).
15.01 — «Дуьне [illegible]» (нохчий меттала).
16.15 — Концерт (гӀалгӀай меттала).
16.40 — «Личность духовни дуне, цуя социальни активность» Беседа. (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Чужаков я [illegible]». Репортаж. (нохчий меттала).

Хоамаш

Тахан республике гӀоалеш Грозней кӀезиг-дукха мор-хаш а йолаш, Ӏуйрийна цхьайолча моттигашка доцкъ а доалаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеш фогара температура республике 14—19, Грозне 16—18 градус йӀовхал йолаш хилеш тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, лаьгӀо догӀа а делхаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеш фогара температура бийсана 0—5, дийнахьа 8—13 градус йӀовхал йолаш хилеш тарлу.

Метеостанци.

Грознерча № 6 йолча кафе коллективо а ресторанийи кафеи треста аппарато а чӀоагӀа ходам бу № 6 йолча кафе заведующега А. Д. Дзейтовага цуя нана ДЗЕЙТОВА Пине Сахрет кхалхарах.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

Чернышевске улицагӀарча № 48 йолча комиссионни тико (центральни рынок) шоана эца могаеш дуккха тайп-тайпара хӀамаш я, юкъера лаьрхӀача 70 процент маьхаш лох а даь: тийга хӀамаш, галантерея, когa гӀирс, трикотаж.

Дувла тха тика тӀа!

«Промтовары» яха объединени.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Областной оборонни организаце (ОСОАВИАХИМ-ДОСААФ) музей кийчъяра болх беш я ДОСААФ Нохч-ГӀалгӀай областной комитет.

ЧӀоагӀа дехар ду оаха НГӀАССР оборонни коллективаш хьаярцен цар белхацеи дувзаденна дола документаш, сурташ, шоашта дагадоагӀараши кхьйола материалаши укх адресагӀа яхийтар: 364913, г. Грозный, Орджоникидзе проспект, 36, ДОСААФ областной комитет.

Телефонаш: 9-80-45, 9-88-67, 9-87-52.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДӀАХОХЬОШ ДА 1985 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду «Союзпечатъ» ерригача отделенешкаи агентствашкаи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет язъдаро мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

Газет арадувл шинарен, ерси, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул, 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктоххаш секретара — 2-84-69; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кассай — 2-85-64; корректорско — 2-89-93.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; кассы — 2-85-64; корректорская — 2-89-93.
СФ02398. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4368.